РГАЖАНАЙ, ПРИБАЙКАЛИИН АЙМАГУУД ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ТУШААХА УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Эдэ аймагуудай ажалшадта алдар соло!

ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

С-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

233 (9987) | 1962 оной октябриин 2, вторник | Сэн 2 мүнгэн

ПАРТИ АРАД ХОЁРОЙ НЭГЭДЭЛ

Ашхабадай ажалшадай митинг

АД, сентябриин 30. Ашхабад наранай гэран байна. Дулаан модонуудай ногоон маа соо Улаан тугдана. Олон үнгын нууд үргэн проспектаран байна. «Газар рэ коммунизм Амга, Ажал, Эрхэ сүлөө, эрхэ, Зол жаргал «Коммунистическэ тэрэнэй Ленинскэ а Комитедтэ алдар эд бэшэгдэһэн уряа транспарантнууд намилзана.

иин ниислэл хото алангаар билтарна. Центральна Комитеэгэдэхи секретарь, Министрнүүдэй Совеүлэгшэ Никита Сер-ущев хэды хоногой танда ерэнхэй. Аш-Каахкинска, Мургабм-Алийска районууКаракумска канал ит-дагай Котур-тете хайнуудай нефтяниэ. Ашхабадай хүдэлй, Туркмениин эруулзажа хөөрэлдөө.

Мүнөөдэр Ашхабадта городой ажалшадай митинг болобо. Улаан тугуудые, лозунгнуудые, парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй портредүүдые бариһан олон мянган ажалшад стадион тээшэ зорино.

Стадион гоё һайханаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэ хэдэн зуу мянган хүн суглараа. Туркмен арадай хүндэтэ айлшан— Советскэ правительствые толгойлогшо Никита Сергеевич Хрущевой трибунада гарахадань, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар угтаба. Туркменистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Б. Овезов, Туркменистанай КП-гэй ЦК-гай секретарь М. А. Пименов, ТССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. Байрамов, ТССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Анналиев, КПТ-гэй ЦК-гай бюрогой бэшэ гэшүүд, республикын солото хүнүүд Н. С. Хрущевтой хамта трибунада гаралсаба. Коммунистическэ партиин, КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедэй Президиумэй хүндэлэлдэ һайн һайхан үгэнүүд хэлэгдэнэ.

Туркменистанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Б. Овезов хуряангы үгэ хэлээд, митинг нээбэ.

Никита Сергеевич Хрущев манай республика түрүүшынхеэ ерээ гээд нүхэр Овезов хэлэбэ. Энэ ушар хадаа Туркменистанай экономико ба культурын улам һалбаран хүгжэхын, арад зонойнь ажана байдалай бүри һайжархын тула манай партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын анхарал оролдолго гаргажа байһыень гэршэлнэ.

Коммунизмын материальнотехническэ үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэ республикын ажалшад өөрынгөө хубита нэмэрие оруулха байха гэжэ нүхэр Овезов нүхэр Н. С. Хрущевые, тэрээгээр дамжуулан, КПСС-эй ЦК-е, Советскэ правительствые найдуулба.

Ашхабад городой ажалшадай митинг нээгдэһэн дээрэ тоологдобо.

Советскэ Союзай ба Туркмениин ССР-эй Гүрэнэй гимнүүд зэдэлбэ.

Ашхабадай Дзержинскиин нэрэмжэтэ ээрэлгэ-нэхэлгын фабрикын бүд нэхэгшэ Эна Овезовада үгэ үгтэбэ.

— Хүндэтэ Никита Сергеевич!— гэжэ энэ эхэнэр хэлэнэ. Туркмениин юрын ажалша эхэнэр намда ехэ найдабари үзүүлэгдэбэ: Хүндэтэ айлшан, Таниие, амаршалха зол намда тудаа.

Марыйска районой «Москва» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой Д. Атаджанов трибунада гараба. Удаань 125 мянган комсомолой ба Туркменистанай бүхы залуушуулай үмэнэһөө Туркмениин гүрэнэй университедэй студентка Джамал Сапарова үгэ хэлэбэ.

ТССР-эй Эрдэмэй академиин академик И. К. Максименкэдэ үгэ үгтэбэ.

Хани халуунаар угтагдан, митинг дээрэ Н. С. Хрущев тодо хурса үгэ хэлэбэ.

Н. С. ХРУЩЕВОЙ ҮГЭ

нүхэр Овезов! нүхэр Анналиев! нүхэр Байрамов! нүхэдүүд!

Союзай Коммунипартиин Центральна Советскэ правиүмэнэһөө таанадые, иниие, туркменүүмениин газар дээрэ байгуулжа байгаа үндэһэ яһатаниие емни зүбшөөгыт. альга ташалган).

түүхэтэ XXII съезд тическэ партиин гурПрограмма — коммугын Программа ба. Коммунизм байсо харюусалгатай роо гээшэбди.

зм гээшэ эрхим айдал мүн. Эрхим гээшэмнай хүндэ юумэ бии болгохо хадаа эрхим эдеэ байдал, гутал хубхадаа шэнэ һургуудэм наукын, соёл эмхи зургаанууд, уд болоно, богонёор бществын, болбосой ажабайдалай бүы хэрэгсэл болоно. материальна хэрэгалаар лэ, имагтал айгуулагдадаг ха иимэһээ культурэлдинээр, коммуажаһуухын тулада аллаха хэрэгтэй. эсын дээшэлхэ туиуудые эрхим һайаха тума, нөөсэ н ехэ байха тума айдалай арга болоно. (Үни удаан альга ташалган).

коммунистнууд-лесовет хүнүүд, бүхы бэлэхэнээр ерэдэгажалаар бүхы айгуулагдадаг гэжэ эбди. Ажал гээшэ эрдэм шудалха, ашадань хүгжөөхэ, баялигуудые нээжэ, аша туһада зоа олгодог байна. ьга ташалган).

ерэжэ, арад зоайдалтай танилсабаяртай байнаб гэН. С. Хрущев хэлэреспубликын ажалйуудал, ажал хүнь танилсахадаа, яасхалангаар, омосэдьхэлни дүүрэнэ. ые харахадаа, соолюци тухай, арабарисаан тухай, ернациональна хасэдьхэл бодол тубэшэһэн номой дые иража байһан ю. Таджикистанда, да болон бусад рестал адли, ленинизмын сурталай, интернационализмын сурталай бодотоор бэелжэ байһые эгээл эндэ Туркменидэ бодотоор харанаш. **(Нэрьемэ альга ташалган).**

Совет хүнүүд коммунизмын богоолнууд юм гээд буржуазна хэблэл байд гээд лэ бэшэдэг. Энэ шал худал шашалдаанда иигэжэ харюу үгэдэг гуримтайб: манайда ерэгты, коммунизмын эдэ богоолнуудые харагты —совет хүнүүдэй ажаһуудаг мэтэ эгээл иимэ богоолшолгодо таанадай олонхинь орохо дуратай байха. **(Шэмээтэй болоно, альга ташалган).**

Хилын саанахи мусульмануудай түлөөлэгшэдтэй уулзажа хөөрэлдэдэг байнаб. Тэдэнэй хараһан манай зүүн зүгэй республикануудтахи ажабайдал тэдэнэрэй оронуудай арадуудай хэтэ мүнхын хүсэл эрмэлзэлгэ мүн гэжэ эдэнэр хэлэдэг. Энэмнай үнэхөөрөө иимэ бшуу. Манай республикануудай арадуудай амжалтаар омогорхонобди. Эдэ амжалтанууд тэнгэриһээ буужа ерээгүй, эдэнэр коммунизм байгуулгын ниитын хэрэгтэ ёһото хубита нэмэреэ оруулжа байгаа туркмен, узбек, таджик, казах, киргиз, ород, украин, Советскэ Союзай бүхы арадуудай ажал хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд болоно.

Найдамтай дорюун алхамаар урагшаа дабшаха ёһотойбди. Он жэл ошожо байна, эрдэм мэргэжэлтэй, дүй дүршэлтэй болообди. Республика бүхэндэ эрдэмтэд, мэргэжэлтэд олон болоо, хүн зоной культурна хэмжээн хэлбэришэгүй ургаа. Залуу туркмен басаган, комсомол Джамал Сапарова эндэ үгэ хэлээ. Энэ басага дуулажа байхадаа, өөрынгөө залуу наһа, ямар эрхэ байдалда хүнүүдэй урдань хүдэлдэг байһые ухаандаа оруулаадхинаш. Ямар ехээр урагшаа дабшаа гээшэбибди! Шэнэ үетэниие хүмүүжүүлгэ хадаа манай ажал, арадуудай ажал болоно. Ажаллагша үетэнэй хүсэл оролдолго дэмы һалаагүй. Манай үхибүүд, ашанарнай эхэ эсэгынгээ, үбгэ эсэгэнэрэй туйлаһан аша үрэ, туйлалта эдлэжэ ябана. Коммунизм байгуулагшын залуу үетэн манай агуужэ хэрэгэй нэрэ түрэдэ хүрэмөөр тэрэниие-мнай үргэлжэлүүлхэ байха гэжэ бидэнэр найданабди! **(Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалган).**

Нефть ба газ бэдэрэн олохо, шэнэ уурхайнуудые ашаглаха хэрэгтэ Туркмениин ажалшадай амжаһан ехэ туйлалтануудые Н. С. Хрущев тэмдэглэбэ. Манай промышленностиин баргадашагүй ехэ арга боломжонуудтай байһые, манай экономикын саашанхи **хүгжэлтын** арга боломжын **туйлай** ехэ байһые бодото **баримтанууд** дээрэһээ харуулба.

Каракумска канал ошожо хараабди гэжэ Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлбэ. **Энэмнай арад зоной омогорхол, ажалай, хүнэй оюун бодолой омогорхол** мүн болоно. Хэдэн зуун километрэй газарта канал татагданхай. Энэмнай каналшье гэхээр бэшэ, харин уһа ехэтэй мүрэн гэхээр, энээгээр ехэ суднанууд ябана. Энэ һайн лэ гээшэ.

Теэд шэнэ газар тээшэ урдажа ерэһэн уһан хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй гэжэ Н. С. Хрущев ажаглаба, юундэб гэхэдэ, уһалха полинууд саг соогоо бэлэдхэгдээгүй.

Инженер нүхэр Саркисовай хүтэлбэрилжэ байһан ирригационно барилганууд ба совхозуудые байгуулжа байһан Узбекистандахи хооһон талада нэгэтэ ябаа һэм. Тэндэ газарынь эртээнһээ хараалагдана, уһа урадхуулха хобоонууд татагдана — эндэ бүхы юумэниинь бултадаа һайнаар хэгдэнэ. Уһан урдажа эхилхэдээ тэдэ хобоонууд руу орожо, урид бэлэдхэгдэһэн талмай руу тараагдана. Бүри түрүүшын жэлдэ совхозууд хлопогой баян ургаса абана. Иимээр эмхидхэһэнэй ашаар нэгэн-хоёр жэл соо шэнэ газар ашаглалгада гараһан гаргаша харюулагдана гээд намда хүнүүд хөөрөө һэн.

Таанадай байдал ондоо байна. Хэдэ хэдэн шэнэ совхозууд гарзатайгаар ажаллана, иимэ гарза хохидол арадайл хүзүүн дээрэ бууна бшуу. Хэрбээ танай совхозууд иимэ гарзатайгаар хүдэлхэ болоо һаа—коммунизм муугаар байгуулагшад болоно гээшэ.

Н. С. Хрущевой үгэ соо түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ, эрхим коллективүүдэй туйлалтануудые промышленностьда, хүдөө ажахыда хэрэглэхэ асуудалнууд ехэ һуури эзэлнэ.

Саашань нүхэр Н. С. Хрущев гэр байра барилга тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэнэ, һүүлэй жэлнүүд соо манай орон дотор иимэ барилга үргэн дэлистэйгээр ябуулагдаа. Бидэнэр ехээр барилга хэнэбди, үшөө ехэ барилга хэхэ ёһотойбди, хамаг юумэ арьбалан, һайнаар, бүхөөр, гоёор бариха хэрэгтэй. Газарай хүдэлдэг байһые хараадаа абалсажа барилга хэдэг хадаа, эгээл бэхи холимол түмэр бетонно барилга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала. Тиигэн гэһээ танай барилгашад хуушанайхяараа гэр барина, ганса ганса хирпиисэ табижа, түмэр бетоноор бүһэлнэ, харин тиихын орондо бүхы гэр байрые түмэр бетоноор барилха байгаа ха юм. Түрүү арга нэбтэрүүлхэ шухала, барилгые хямда болгохо, тиигэжэ тэрэ зөөрөөр олон гэрнүүдые бодхоохо шухала.

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудта тогтон хэлэхэ зуураа, Н. С. Хрущев энэ жэл онсо орёо, юрэ буса шэнжэтэй жэл боложо байна гээд хэлэбэ. Сибирьтэ ба шэнэ газарта оромгүй халуун байгаа. Сибирьтэ сагай уларилай орёо бэрхэтэй байгаашье һаань, Россин Федерации оршон мандажа байгаа бүхы жэлнүүд соо бэлэдхэһэнһээ һураггүй ехэ таряа мүнөө жэлдэ бэлэдхээ.

Нёдондо жэлэйхидэ орходоо Украинада шэниисэ багаар ургаа. Зүгөөр украинынхид кукуруза ехээр үгэжэ, энээгээрээ гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэхэбди гэнэ. Иигээд байхадаа, таряа талханай талаар нёдондо жэлэйхидэ орходоо мүнөө жэл дээрэ байха.

Хлопок тухай эли тодо юумэ хэлэхын аргагүй, энэ талаар манай хэрэг ямар байхаб даа, мэдэгдэнэгүй, гэбэшье Туркмениин нүхэд хлопогоор маниие обоолжорхихобди гэжэ найдуулна. **(Хүхюутэй, шэмээтэй болоно).** Энэ найдуулга дүүргэгдэхэ гү, али үгы гү—мэдэнэгүйб.

Хлопок гээшэмнай юун гээшэб? Хэрбээ таанадай түсэбөө дүүргээгүй һаа, фабриканууд түүхэй эд дутуутай байха, манай промышленность хэрэгтэй соонь бүд эд арад зондо үгэжэ шадахагүй. Һүүлээрнь хлопок ургуулагшад городһоо эд бүд багаар эльгээнэ гэжэ хэлэхэ. Теэд эдэ бүд эдынь хаанаһаа абтаха болоноб? Эгээл иимэһээ орон дотор бүд эдэй элбэг байхын тулада хлопок ехээр ургуулха, түсэбөө дүүргэхэ ёһотой.

Уласхоорондын байдал тухай, аха дүү социалис оронуудай ажалшадай амжалта тухай, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө арадуудай тэмсэл тухай Н. С. Хрущев дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэн байна.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Н. С. Хрущев иигэжэ хэлэбэ:

Туркмениин республикын хүндэтэ ханинар, бүхы хүдэлмэришэд, колхознигууд, эрдэмтэд, инженернүүд, техннгүүд, ажал дээрээ үнэн сэхээр хүдэлжэ ябаһан бүхы хүнүүдтэ коммунизм байгуулгын агуужэ хэрэгэй мандан дэлгэрхын тулада шэнэ шэнэ амжалта туйлахыетай хүсэхыемни зүбшөөгыт. **(Үни удаан үргэлжэлһэн нэрьемэ альга ташалган).**

Республикын колхоз, совхозуудай гүрэндэ таряа худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ

1962 оной октябриин 1-нэй мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд, управленинүүд	бүхыдөө тушаагдаһаниинь
Загарайн	128
Мухар-Шэбэрэй	127
Сэлэнгын	150
Тарбагатайн	144
Советскэ	—
Улаан-Үдын управлени	**139**
Баргажанай	126
Кабанскын	94
Прибайкалиин	102
Түнхэнэй	77
Кабанскын управлени	**99**
Бэшүүрэй	82
Зэдын	48
Захааминай	39
Хяагтын	99
Хяагтын управлени	**74**
Яруунын	68
Хорийн	145
Хорийн управлени	**100,4**

Прибайкалиинхидай бэлэг

Агуужэ Октябриин 45 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахын түлөө тэмсэжэ, Прибайкалиин аймагай колхозууд сентябриин 30-да гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа үлүүлэн дүүргэбэ. Гүрэнэй амбаарта 20500 центнер таряан тушаагдаа. Уялгань 19000 центнер.

Н. Николаев.

1962 оной октябриин 1-нэй мэдээгээр республикын колхоз, совхозууд гүрэндөө 992.564 центнер гэхэ гү, али 6.200.525 пүүд таряа тушааба. Тиигэжэ гүрэндөө 7,5 миллион пүүд таряа тушааха гэһэн социалис уялгаяа республикамнай 82,7 процент дүүргэбэ.

ТАРЯА ХУДАЛДАЛГАЯА ХУРДАДХАЯ!

Механизаторнуудай һайндэр

СЭЛЭНГЭ. (**Телефоноор абтаба**). Сентябриин 26-да манай колхоз таряа хуряалгаяа сүм дүүргэһэн байна. 2200 гаран гектарай ургаса хуряагдаа. Хара таряан гектарай 8 центнерһээ үлүү абтаа. Мүн шэниисын ургаса түсэбөөр хараалагдаһанда дүтэ болохо юм.

Шэнэ ургасаһаа 2145 центнер гүрэндөө худалдажа, түсэб, уялгануудаа үни хада дүүргээ һэмди. Мүнөө 1500 центнер шэниисэ сэбэрлэгдэжэ, үрэһэндэ хаагдаа гэхэ гү, али түсэб 107 процент дүүргэгдээ. Хара таряанай, обёосой үрэһэн бэлдэгдэжэ үглөө мүнөө дүүрэхэнь.

Хура бороогой хэдышье һаатуулаа һаа, манай механизаторнууд айхабтар ехэ оролдосотойгоор ажаллаһан байна. Тэдэнэй дундаһаа Александр Ринчинов илангаяа шалгарба. Тэрэ «С-6» комбайнаар 550 гектар таряа хадаһан, хуряаһан байха юм. Мүн Илья Новиков «С-6» комбайнаар 309 гектарай баал суглуулан сохёо. Владимир Бадмажапов лафетнэ жаткаар 500 гектар хадаад, 10 үдэртэ «СК-3» комбайнаар 196 га сэхэ хуряагаа. Батажап Бальчинов «С-6» комбайнаар 306 га таряа хуряажа, мүн лэ түрүү зэргэ эзэлээ.

Ургаса хуряалгаяа эршэмтэйгээр дүүргэһэнэй урманда октябриин 1-нэй үдэр колхозой механизаторнуудай һайндэр болоо. Тэндэ хуряалгын дүн согсологдоо, түрүүшүүлдэ шан барюулагдаа.

Мүнөө үедэ тракторнууд һолоомо һүрилхэ, намарай паар хахалха, наг шэбхэ обоолхо хүдэлмэридэ табигданхай.

Ц. Гармаев,
Кировэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Баргажанай 381 мянган пүүд таряан—гүрэнэй амбаарта

Газар таряалангаа зүбөөр, аша үрэ ехэтэйгээр эрхилхэ, ургаса ехээр үгэдэг ургамалнуудые тариха, сэбэр паарай газарые хороохо гэһэн партиин ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, манай аймагай ажалшад түрүүшын амжалта туйлаба. **Энэ жэлдэ тарилгын талмай 6500 гектараар үргэдхэгдөө.** Баян ургаса үгэдэг **шэниисэ урда жэлэйхиһээ 4366 гектараар ехэ таригдаа** гэхэ гү, али тэрэнэй тарилга 21176 гектарта хүргэгдэһэн байна.

Байгша ондо 612 гектарта горох, 101 гектар тэжээлэй бобы түрүүшынхеэ таригдаһан юм. Мүн ешмээн 4 мянгаад гектарта таригдажа, бараг һайн ургаса абтаа. Тэжээлэй үнэтэ ургамал гэжэ алдаршаһан кукуруза 5586 гектар эзэлээ.

Хабарай тарилгые саг соонь үнгэргэжэ, ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалһанай ашаар энэ жэлдэ орооһо таряанай, кукурузын бусад ургамалнуудай бараг һайн ургаса хуряагдаба. **Аймагнай дунда зэргээр гектарай 8 центнер таряа хуряагаад байна.** Илангаяа баян ургаса Дэрээнэй совхоздо, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо гаранхай.

Энэ жэлэйнгээ үндэр ургасые саг соонь хуряажа абахын тула аймагай колхоз, совхозуудай механизаторнууд ехэхэн оролдолго гаргаа гээшэ. Хура бороон орожо, хуряалгада хэдышье бэрхэшээл тохёолдуулаа һаань, тэрэниие манай механизаторнууд үсэд шанга ажалаараа дабан гараа.

Ургаса хуряалга илангаяа Хурамхаанай, Дэрээнэй, Баргажанай совхозуудта, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо эмхитэйгээр үнгэрөө. Мүнөө эдэ ажахынууд таряа хуряалгаяа сүм дүүргэнхэй.

Хурамхаанай совхозой түрүү комбайнернууд Павел Бурцев, Дарма Цыдыпов, Дэрээнэй совхозой — Цибик Харамонов, Радна Будаев болон бусад халаанайнгаа даабариие хоёр-гурба дахин үлүүлэн дүүргэжэ ябаа. Сэлмэг дулаан үдэрые һамбаашалан, манай механизаторнууд сүүдхэдээ 13—14 час хүдэлжэ ябаа.

Эдэ бүгэдын ашаар аймагай колхоз, совхозууд гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргээ. **Октябриин 1-нэй байдалаар аймагнай гүрэндөө 63474 центнер эрхим шанартай таряа тушаажа, абаһан социалис уялгаяа 474 центнерээр үлүүлэн дүүргэбэ.** Гүрэндэ таряа тушаалгаараа Хурамхаанай совхоз бултанһаа түрүүлжэ гараа. Энэ совхоз гүрэндэ таряа тушааха түсэбөө хоёр дахин үлүүлээ. Тэдэнэр гүрэнэй амбаарта 20092 центнер таряа оруулһан байна.

Гүрэнэйнгөө урдахи уялга дүүргээд, ажахынууднай үрэһэ хүрэнгээ хаажа байнхай. **Мүнөө үедэ үрэһэ хааха түсэб 40 гаран процент болоод байнхай. Энэ хүдэлмэри гол түлэб октябриин 10 болотор сүм дүүргэгдэхээр хараалагдана.**

Таряа хуряахынгаа, тэрэниие гүрэндэ худалдахынгаа хажуугаар аймагай колхоз, совхозууд ниитын малда үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хээ. Энээнэй ашаар **аймагнай үбһэ абаха түсэбөө дүүргэжэ шадаа гэхэ гү, али бүхыдөө 340 мянга гаран центнер үбһэн һүрилэгдэнхэй. Силос нёдондонойхиһоо гурба дахин ехэ дарагдаа гэхэ гү, али хамтадаа 46 мянган тонно бэлдэгдээ.**

Агуужэ Октябриин социалис революциин 45 жэлэй ойн урда тээхи мүрысөөндэ жагсажа, аймагай ажалшад гүрэндэ мяха худалдаха юһэ һарынгаа түсэб дүүргэжэ шадаа. Хурамхаанай, Дэрээнэй совхозууд, Карл Марксын, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргэнхэй.

Аймагай колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд туйлаһанаараа һанаагаа амарангүй, ажалдаа байһан дутагдалнуудые усадхаха, гүрэндэ мал ажалай продуктнуудые худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэхын хойноһоо шармайн оролдоно.

В. БАЗАРОВ,
КПСС-эй Баргажанай райкомой секретарь.

СЭДЬХЭЛЭЙ СЭБЭР—БАЯР, АЖАЛАЙ ҮРЭ—АЛДАР
ХАМАГҺАА НАНГИН ХАНИ—ҺЭШХЭЛ

Н. Г. Загладын бэшэг уншаад байхадаа...

Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша һаалишан Дулма Цырендоржиевада үгэ үгтэнэ

Наһаараа хадаа намда хүгшэн эжы болохоор Надежда Григорьевна Загладын үнэн зүрхэнэй бэшэгые сэдьхэлээ хүдэлгэнгүй уншалтай аал? Үнэтэ үгэнүүдыень дабтан дуудаха бүреэ шэнэ һанал бодол түрэжэ, өөһэдынгөө ажал, байдалдахи жэшээ баримтануудые урданайхиһаа ондоогоор сэгнэлтэй болоно.

Түрэл колхозойнгоо хүгжэлтые юрэнхы дээрэнь харахада, яһала дэбжэлтэтэй, өөдөө ябана. Гэбэшье эрхилжэ байгаа ажал хэрэгтэмнай дутуу дундануудшье ушарна.

Жэшээнь, таряа хуряалгые абаад үзэе. Сентябрь һарын барагдаад байхада колхозоймнай 600 шахуу гектар орооһо таряан үшөө хээрээ һууна, һолоомо суглуулха, намарай паар хахалха хүдэлмэри хэмгүйгөөр хожомдобо. Теэд энэ байдал зарим таряашадай һэшхэл дайрахагүйнь хэсүү. Һаяшаг колхозойнгоо парткомой заседанида уригдаад, таряа хуряалгын асуудал хэлсэлгэдэ байлсааб. Механизатор, колхозник бүхэнэй машина, зэмсэгээ һанаһандаа хүрэмөөр заһажа, түгэс бэлдээд, тэрэнээ бүтээсэ ехэтэйгээр хуряалгын халуун хаһа соо үргэһэ нойроо, амарха сагаа шаналангүй, хүсэд нэтэрүүгээр хүдэлһэн һаань, иимэ нобшоролго тохёолдохогүй һэн. Һэшхэл, нэрээ мартаһан Жамбалов Бато-Мүнхэ, Цыбикжапов Иван мэтын убайгүйшүүлэй трактор, комбайнаа хаяад, хэдэн сүүдхээр архидажа арилшахадань, ажал хэрэгнай яажа бүтэхэб даа. Колхозоймнай урдаа хараха 3-дахи таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Гармаевай нобшо һулаар, эрилтэ багатайгаар хүдэлхэдэнь юун урагшатай һэн бэ. Энэмнай 7 комбайнернуудаа үдэшын халаанда гаргангүй, зоргондонь тараажархёод, хүдөөһөө, механизаторнуудые бэлдэхэ Сэлэнгын училищиһаа комбайнтаяа ерэһэн мастер нүхэр Щаповые һүни һүнидэһэн хүдэлгөөд, өөрөө үргэлэ нойртоо мээхээржэ, «үргөөндөө» нойрсожо хэбтэхэдээ эшэдэггүй хүн. Иимэ ушар хура бороогой орожо, механизаторнуудай хэдэн үдэрөөр хуянтатараа, миил хэбтэһэнэй һүүлдэ, сентябриин 20—21-дэ болоһон байна. Жэлэй дүрбэн сагта—бороо, саһаншье орог, янгинама абар, аяама халуушье байг, эртэ оройшье гэлтэгүй — ажалдаа һалирдаг маанад, малшадай хаража ябахада, зарим нэгэн таряашаднай хартай тунайшаар хүдэлнэ.

Дээрэһээ хиналта, шалгалтаар баадхуулагдаагүй һаа бэеынгээ амарые, бэлэн олзоёо хараад, тунайша һалаар хүдэлдэг хүнүүдые дурдаха болоо һаа, мал ажалдашье, колхозой бусад һалбаридашье олдохо байха.

Олон жэлдэ малай аргашаар хүдэлһэн Цыдендамба Дашиев архи уудаг; ажалай журам эбдэдэг байһан, хүдэлмэриһөө гаргуулһан юм. Һүүлээрнь манай һаалиин гүүртые даагшаар томилогдоод, өөрынгөө уялгада тон мууса хандаа. Үнгэрһэн үбэлдөө тэжээлээр дуталдаһанһаа гүүртэмнай бэрхэшээлдэ ороо бэлэй. Аяар Шэтын областьһоо асарагдаһан сагаан һолоомые буйлуулан, адха адхаар үнеэдтээ хубаажа, һүнэй гарасын доошолуулагдахагүйн тула али болохоор үдэр һүнигүй оролдодог байгаабибди. Тиихэдэ бригадир Дашиев хүдэлмэридөө байхагүй: нэгэ һаа колхозойнгоо центр — гэртээ ходо ябашадаг, үгы һаа, архи намнажа ондоо тээшээ хэды хоногоор талиишадаг һэн. Үнгэрөөшэ зун нүхэр Дашиев гүүртэдээ үбһэ сабшаха гээд хэдэн хүнтэй үбэлжөөндөө байрлаха зуураа, гэр, баазануудай сонхо, рама эбдүүлжэ, хашаа хорёо задалуулжа, сүйд татахыень гайхахаш. Бууса шадарайнгаа сомоонуудые хорёолоо болоходоо, дүрбэн һургаагаар тээхэгэр хана аһааһаниинь, һүрэг хонид үбһэндэмнай орожо, олон һүриимнай унаха болотор эдеэ. Туһа хэхын орондо, иигэжэ тодхор шэрэхээ һаатахагүй манай «ноён» Дашиевые парткомой шиидхэбэреэр гүүртэһээ сүлөөлһэндэнь һаалишад заахашье шаналнагүй. Коммунист нэрээ мартадаг болоһон энэ нүхэрые колхозой юрын ажалда эльгээжэ, тэндэ хүлһөө гарган хүдэлжэ бэеэ заһаха, харуулхыень шанга эрилтэ үни хада табихаар болоһон байгаа. Газар гэшхүүлэн хэлэхэ болоо һаа, ажалаа унагаагаад, тушаалһаа гаргагдаһан хүниие ондоо тээшэнь абаашажа, харюусалгатай хэрэг дахин даалгаха гээшэ буруу гэжэ һананаб. Һаар ябадал гаргагшадай хооһон үгэдэ найданхаар, өөһэдыень тодорхой хүдэлмэридэ нахам табяад, хэр зэргэ заһаржа, олондо туһатай юумэ хэжэ байһыень бүтээһэн ажалаарнь сэгнэдэг байбал, хүмүүжүүлгын ехэ удхатай болохо һэн ха.

Энэ тэрэ дутуу дундые, али нэгэн жэшээ баримтануудые дурдахадаа, өөрынгөө һайн һайхан сэдьхэлээр ажал хэдэг зон манай нютагта хомор гэхээ һананагүйб. Колхозоймнай ажалшадай диилэнхи олонхинь даалгагдаһаң хэрэгтээ үнэн сэхээр хандадаг, урдаа хараха түрүүшүүлнайшье мандa яһала олон. Социалис Ажалай Герой Пылжит Жалсанова, малша бэрхээрээ суурхадаг наһажаал хонишон Дари-Базар Доржиев, 23 жэлдэ таһалгаряагүй тракторай жолоо барижа ябаһан Галина Рябова мэтэшэлэн «халуун шулуу долёоһон» түрүү нүхэдөөрөө омогорхонгүй үнгэргэлтэй бэшэл. Эдэнэр хадаа хүнэй эгээл нангин, хамагһаа сэсэн хани—һэшхэл юм гэжэ хүндэ сэхэ хэлэдэгшьегүй һаа, үдэр үдэрэйнгөө ажабайдалда ходо тэрэнээ хүтэлбэри болгон ябадаг зонууд юм.

ДУТАГДАЛТАЙ ЭБСЭХЭ ЁҺОГҮЙБДИ

Энэ асуудал гансата мүнөө табигдаа бэшэ. Урда тээнь хэлсэгдэбэшье, үнэн зүрхэнэй үргэн ехэ ярилдаа үүсхэдэггүй байгаа. «Таряашан нэрээ хүндэлэгты!» гэһэн Социалис Ажалай Герой, Украин талын суута мастер Н. Г. Загладын уряа бэшэг манай колхозой гэшүүдэй сэдьхэл зүрхэнэй шэжэм ехээр доһолгоо. Тиигэнгүй яаба гээшэб! Ушар юуб гэхэдэ, ажалда коммунис ёһоор хандаха, ниитынгээ баялиг жэншэдгүй наряар сахиха асуудал эндэ тон зүб табигдаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, бидэ мэргэжэлтэдэй хараһаар байтар дутуу дунда зүйл али олон үзэгдэдэг, ушардаг гээшэ ааб даа. Нүхэр Загладын бэшэгтэй үшөө дахин танилсаад байхадаа, ажал хэрэгээ саашадань яажа эрхилхэ, эмхидхэхэ тушаа бодомжо түрэнэ.

Энээнэй урда тээ дааһан хэрэгтээ халирхай нозогоор хандадаг, шанар муутайгаар бүтээдэг зарим механизаторнуудта зохихо хэмжээ абаһаараа хамаг тэмсэлээ хизаарладаг гээшэ һэмди. Теэд иимээр хандахада, хүмүүжүүлхы хэр нүлөө үгэдэг байгааб? Үшөөл һанаһанда хүрэгдэдэггүй байгаа гэжэ сэхэ хэлэе. Энэ ушарта үшөө юу хэлэлтэйб гэхэдэ, имагтал ажалаараа алдаршаһан эрхим габшагайшуулые бусадта үльгэр жэшээ болгон харуулхын хажуугаар, хамтын хэрэгэй хойноһоо сэдьхэлээ үбдэжэ, тэбшэн бодожо ябадаггүйшүүлые зон нүхэдэйнь урда зогсоожо, хайра гамгүйгөөр шүүмжэлхэ, улайлгаха хэрэгтэй!

Газар тарялангай эзэн байһан хадаа энээн тушаа хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Манай колхоз аймаг соохи томохон ажахынуудай нэгэн юм. Зүгөөр гээгдэнги ажахынуудаа урагшань татажа, эрхимүүдэй зэргэдэ гаргаха, түрүү дүй дүршэлые бүгэдын шадабари болгохо хэрэг гол анхаралдамнай байдаг. Жэшээлхэдэ, урдань байһан «Победа» колхоз (мүнөө Загтадай отделени) жэлһээ жэлдэ ургаса муутай байдаг дээрэһээ, мал ажалһаа тон бага ашаг нэмэ абадаг бэлэй. Яахадаа, ямар ушарһаа иимэ урагшагүй ябадал тохёолдодог байгааб? Бүһал һэшхэл тухай дурдаха ушартай болонобди.

Хэшэгтэ баялиг — газар тарялангаа муугаар элдэдэг, үрэһэ хүрэнгэеэ тарилгын шанарта хүргэжэ хаадаггүй, тиигээд энээнэй түлөө хэншье харюусалгагүй байһан. Тулюурхан байдалтай энэ отделениие эрхилэгшээр коммунист М. П. Пермяковой томилогдоһоор юумэн бүхэниинь гуримтай, эзэтэй, эхитэй боложо, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, журамай жолоо шангадхагдажа эхилээ. Мүн тракторна бригадынь бригадираар дүршэлтэй механизатор Д. М. Баранов томилогдобо.

Түрүүшынгээ аша үрэтэ алхамые юунһээ эхилээб гэхэдэ, тон түрүүн энэл колхозой Аһалиг, Еловско, Түхэрэнэй отделенинүүдһээ һай һайн зүйлнүүдыень шэлэн шудалжа, ажахыдаа зоримгойгоор нэбтэрүүлжэ ороо бэлэй. Һайнаар элдүүрилһэн газарта эрхим үрэһөөр эгээн зохид хаһа соонь тарилга хэгдээ һэн. Тиигэжэ энэ жэлдэ үндэр баян ургаса түйлаа. Дунда зэргээр гектарай 18—20 центнер хүрэтэр шэниисэ абтаа.

Теэд иимэ амжалта бэлэхэнээр ерээгүй. Үнгэрэгшэ хабар трактористнууд Черниговых, Пермяковой гэмээр ешмээн тариха газар муугаар хахалагдаһан байгаа. Тиихэдэнь тэрэ газарые өөһэдөөрнь дахин хахалуулжа, тарилга хэһэн байнабди.

Ондоо нэгэ жэшээ дурдая. Түнхэнэй отделениин механизаторнуудай тарилгада хайша хэрэг бэлэдхэһэниинь мүнөө элирэнхэй. Тэдэнэр горохоёо колесно тракторaар тариһан байгаа бшуу. Тиихэдээ тэдэнэр газарай хүрьһэ арза марза, бороздаа болотэрнь «тамгалжархиһаниинь» намар горох хуряахада хэды һаалта, гээлтэ ушаруулааб?! Эгээл тиимэһээ ажалай бүтээсэшье эндэ бирагүй байгаа.

Зүгөөр хүн бүхэнэй хойноһоо хинан шалгажа байхын аргагүй бшуу. Тиимэ тула «Сэдьхэл һэшхэлээ хиртүүлхэгүйгөөр, хэр ажаллана гээшэбибди гэжэ хүн бүхэн хажуу талаһаа бэеэ һайса шүүжэ, бодожо үзэглэ» — иимэл арюун хүсэл эрмэлзэлгэтэйгээр нүхэр Заглада хандана бэшэ гү?

Дурсагдаһан отделениин механизаторнууд Н. Л. Ермаков, Б. Ф. Власин, В. А. Лихачев хуряалгын түрүүшын үдэрһөө ажалдаа харюусалгагүй, нозог нобшоор хандаа. Тэдэнэр таряа үндэрөөр хадахаһаа гадна, комбайнайнгаа хүдэлсэ бүхэниие муугаар анхарһан, хинаһан дээрэһээ зарим ушарта орооһониинь хүсэд сохигдонгүй, һолоомотоёо гарашоо. Эдэнэй хойрог ябадал комбайнернуудай дунда тэрэ дары зүбшэн хэлсэгдэжэ, зэмэтэ нюурта шанга һануулга хэгдэжэ, зохихо хэмжээ абтаа һэн. Гэбэшье, энэнь тэдээндэ үшөөл һайн һургаал болоогүй байба. Юун болооб? Эдэ хүйхэрнүүд шанарай бэшэ, харин үрэгүй ехэ хэм хэмжүүрэй түлөө шангаар «тэмсэбэд». Ажахыда тэдэнэй хэды шэнээн хохидол ушаруулһаарнь ажалайнь түлөөһэнһөө даража абаа. Лихачев 180 килограмм шэниисэ яла түлэхэ болоо. Зүб шиидхэбэри!

Еловско отделениин механизаторнууд В. А. Нефедьев, Н. Н. Чернегов арбан табан га газарта эртын паар оройдоо 10—12 сантиметр гүйхэнөөр хахалаа. Иигэжэ болодог юм гү? Тэдэниие һажааһан мэтээр Түнхэнэй отделениин трактористнар Д. Шохин, Н. Педорин, В. Бобков гэдэгүүд гансал олзын хойноһоо шунажа, агротехникын эрилтэ огто сахяагүй. Тиигэжэ тэдэнэр хамтын ажалда хэды ехэ хохидол ушаруулна гээшэб.

Тэрэшэлэн һургуулиин һурагшад тушаа онсо тогтожо хэлэлтэй. Түнхэнэй дунда һургуулиин ба Аһалигай найман жэлэй һургуулиин һурагшад манай колхоздо үйлэдбэриин практика гарадаг, хамһалсадаг юм. Тэдэнэй олонхинь дааһан хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр, хайша хэрэг хандана. Хартаабха малтахадаа ехээр гээһэн, малтаһан хартаабхаяа хайрагүй хаяад, эшээр халхалжархидаг. Иимэ һэшхэлгүй ябадал зарим эхэнэрнүүдэйшье зүгһөө үзэгдэдэг.

Ургажа ябаа залуу үетэниие хара багаһаань хойшо ажалда дуратайгаар, ниитын хэрэгтэ нарин байхаар хүмүүжүүлхэ, дурэшүүлхэ гээшэ һургуули түрэлхид хоёрой зэргэ шиидхэн бэелүүлхэ зайлашагүй зорилго гэжэ һанагдана.

Зүгөөр шанарай түлөө шангаар тэмсэжэ, механизатор, ажалша хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ тушаа оролдохо гээшэ бидэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй нангин уялга болоно. Дутагдалнуудтай яашье эбсэхэ ёһогүйбди.

А. СТРЕЛКОВ,
Түнхэнэй «Сибиряк» колхозой главна агроном.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Социалис Ажалай Герой, УССР-эй Верховно Соведэй депутат, Житомирско областиин Черняховско районой «Первое Мая» колхозой звеное даагша Надежда Григорьевна Заглада.
ТАСС-ай фотохронико.

Сэлэнгын уужам талада. Л. ХАЙДУРОВА

БУРЯАДАЙ СОВНАРХОЗОЙ ЭДЕЭ ХООЛОЙ, ХҮН[...] ПРОМЫШЛЕННОСТИИН УПРАВЛЕНИИН НАЧАЛЬ[...] НҮХЭР СТЕПАЧЕВОЙ АНХАРАЛДА

Гуримшуулхаар болоһон хэр[...]

(Улаан-Үдын һүнэй комбинат, аймагуудтахи тоһоной заводууд болон һүнэй пунктнууд муугаар хүдэлнэ)

Байгша оной гурбадахи квартал дүүрэжэ байна. Энэ үнгэрһэн юһэ һарын туршада республикын олонхи колхоз, совхозууд һү һаалия дээшэлүүлхын тула тэмсэн, зарим тэды үрэ дүн түйлаа гэхэдэ болохо.

Мүнөө сентябриин 20-ной мэдээгээр аймаг, управленинүүдтэ жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө 606,5 мянга гаран центнер һүн гүрэндэ худалдагдаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 42 мянга шахуу центнер һүн ехэ ороо. Илангаяа Түнхэнэй, Ахын, Баунтын, Сэлэнгын, Хориин аймагуудай олохон колхоз, совхоз һү һаалгаяа нилээд дээшэлүүлжэ, гүрэндэ һү худалдаха 9 һарынгаа түсэб дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Жэшээлхэдэ, Сэлэнгын аймагай колхозууд болон совхозой һаалиин фермэнүүд үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 125 процентээр ехэ һү һаажа, гүрэндөө 10 мянга шахуу центнерээр ехые худалдаа.

Тиибэшье республикын аймагуудта үнеэдэй һү шэмэ үшөөл һанаһанда хүрэжэ нэмээгүй, олонхи колхоз, совхозууд гүрэндэ һү худалдаха гурбан кварталайнгаа түсэбшье дүүргээдүй байха юм.

Энэ жэлдэ сагай уларил таарамжатай зохид, хаа хаанагүй малай эдихэ тэжээл элбэг, һү ехээр һааха арга боломжо гүйсэд байгаа гээшэ. Эдэ үдэрнүүдтэшье үнеэдэй бэлшээрие зүбөөр эмхидхэжэ, нэмэлтэ тэжээл горьтой эдюулээд, һайнаар һаагаа һаа, һүн ехэ абтаха байна. Энээн тушаа ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд анхаралаа һайса табижа, һү ехээр һааха, тэрэниие гүрэндэ элбэгээр худалдахын тула эршэмтэйгээр тэмсэхэ ёһотой.

Гэхэтэй хамта, колхоз, совхозуудһаа ороһон һү таһалгаряагүй тушаажа абаад, болбосоруулжа гаргаха талаар республикын арадай ажахын Соведэй эдеэ хоолой болон хүнгэн промышленностиин управлениин предприятинууд хэр зэргэ хүдэлнэ гээшэб гэжэ тогтожо хэлэхэ хүсэл түрэнэ.

Нэн түрүүн абажа хэлэхэдэ, тоһоной завод болон һү болбосоруулгын пунктнуудай олонхинь тоһо, зөөхэй хадагалха, буйлуулжа гаргаха түхеэрэлгэ, хэрэгсэлээр дутуу байха юм. Жэшээлхэдэ, республикын бүхы 33 тоһоной заводуудай аяар 16 заводтонь һү, зөөхэй хүргэхэ, халааха, пастеризаци хэхэ гэхэ мэтэ ажал имагтал гараар бүтээгдэнэ. Тэрэшэлэн тэдэнэйнь гэр байра ехэнхидээ хуушаржа, үмхиржэ унаха болошонхой. Тэдэниие хаһа сагтань һэльбэн заһаха, шэнээр түхеэрхэ тушаа хэншье анхарал табинагүй. Хэтэрхэдээ зарим газарта гэр байраяа заһаабди гэжэ һүнэй түлэг орохо үедэ пунктаяа хаажархёод байдаг. Энэ жэлдэ Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын һү абадаг пункт һара соо хаалгатай байжа, тэндэхид һүеэ аяар 50 модоной газарта, Хяагтын Адаг абаашаха базатай болоо.

Тиихэдэ Хэжэнгын, Ториин, Хираанай-Адагай тоһоной заводуудай байрануудай үһэйнь үмхиржэ унаад, баһал удаан саг соо заһабарида байгаа. Иимэ тулюур түйган байдалай тохёолдоод байхада, республикын эдеэ хоолой, хүнгэн промышленностиин управлениинхид (эрхилэгшэнь нүхэр Степачев) һанаа амар һуудагынь гайхалтай.

Хэнэйшье мэдэһээр гэр байрын мууһза, хэрэгтэй зэмсэг, түхеэрэлгээр дутамаг байһанһаа боложо, тоһоной олонхи заводууд болон пунктнууд һү һаадгүй абажа, хаһа сагтань һайнаар буйлуулан гаргажа шаданагүй бшуу. Тииһээ тиитэрээ Улаан-Үдыншье һүнэй комбинадта ехэхэн дутагдал бии. Эндэ һү һаадгүй абаха график ходол алдагдана. Комбинадта үдэрһөө үдэртэ һү асарһан хэдэн олон машина сугларшоод, ээлжээгээ хүлеэжэ байдаг. Юуб гэхэдэ, эндэнь машинын һү бүлэжэ гаргаха оройдоол нэгэ насос бии аад, тэрэнь ажалаа яашье хүшэхүрэнэгүй ха юм. Энээнһээ боложо, зундаа һүн ходол гутадаг, муудадаг һэн.

Гадна тоһоной заводуудай, һүнэй пунктнуудай гэмээр, мүн колхоз, совхозуудай өөһэдыншье гэмээр нилээд ехэ һүн хаһа сагтаа абтажа болбосоруулагдангүй, гашалжа һалана. Илангаяа Хяагтын, Бэшүүрэй, Тарбагатайн, Мүхар-Шэбэрэй, Яруунын, Зэдын аймагуудта иимэ байдал үзэгдэнэ.

Зарим завод, пунктнууд һү абажа, хадагалха амһартагүй, болбосоруулха машина, түхеэрэлгэ дутамаг гээд, колхоз, совхозуудай асарһан һү бусаажархидагшье ушар бии. Энээнһээ боложо, Погранична совхозойхид һүеэ нэгэ пунктһаа нүгөөдэдэнь зөөжэ ябаһаар 10 тонно һү гашалгаажа хаяа.

Тэрээнһээ гадна, колхоз, совхозуудай фермэ, гүүртэнүүдтэ ариг сэбэр сахигдадаггүй, һаалишад үнеэдэйнгээ хүхэ дэлэн угаадаг, аршадаггүй, мүн һаагдаһан һүниинь хаһа сагтаа тушаагдадаггүй дээрэһээ баһал тэрэнь гутажа һалана.

—Гансахан эдэ бүгэдэһөө болжо, Тарбагатайн ай[...] колхозуудһаа, Зэдын [...]ский» совхозһоо ороһо[...] ээдэхэ, гашалхаяа һа[...] —гэжэ һү абадаг пу[...] модоно.

Олонхи колхоз, совхо[...] фермэ, гүүртэнүүдтэнь [...]та хүнэй гараа угаах[...]ник, мылэшье олдодог[...] һаахынгаа урда хүхэ [...]бэр үһаар угааха, хүү[...]цээр аршаха ушар гэж[...] Хэтэрхэдээ һү бүридхэ[...] һалан муухай, хүнэг а[...] сэд угаагдаагүй, гэрэй[...]га зузаан хирэ, шор[...] Теэд ажахынуудай хүт[...] зооветмэргэжэлтэд эдэ [...] нюдөөрөө хаража ябаа[...]дэггүй, һаалишадай [...] эрилтэ табидаггүйнь [...]маар.

Тоһоной завод, һүн[...]та, мүн колхоз, совхоз[...]нэй тоһолигые зүбөөр [...] гаргаха тушаа хэншье [...] бидаггүй. Илангаяа [...] абадаг завод, пунктну[...]дай асарһан һүнэй то[...] болохоор бага болтожо, [...]ража харуулхые оро[...] юм. Жэшээнь, Улаан-Ү[...] комбинадайхид Сэлэнг[...] Кировай нэрэмжэтэ, [...] колхозуудай асарһан [...] процент тоһолиг гэжэ [...] абадаг байгаа. Теэд э[...]дай зоотехнигүүдэй [...]гаар шалгажа үзэхэд[...] тоһолиг 4—4,2 процен[...] һал иимэрхүү ушар Хо[...] Худанай, Хяагтын [...]гай, Мухар-Шэбэрэй С[...] пунктнуудта үдэрһөө [...]жэ байдаг. Мухар-Шэ[...] колхоз, совхозуудһаа [...] тоһолигые Воробьев га[...] доошонь оруулжа, т[...] түхэригэй һү, тоһо [...] эдиһэн байгаад, бари[...]

Буряадай АССР-эй [...]хын Совет, тэрэнэй м[...] хоолой, хүнгэн пром[...] управлени, нютагуу[...]риин управленинүү[...] совхозуудайшье х[...] бии байһан дутагда[...] усадхажа, Эхэ орондо[...]нартай һү элбэг ехэ[...] уялгаяа нэрэтэй түр[...] гэхэ гүйсэд аргатай.

КПСС-эй Бурядай [...] хүдөө ажахын таһагай [...]

ҺҮН ТУШАА ҺАНАЛАА ТАБИНАГҮЙ

Урда жэлнүүдтэ эндэхи «Дружба» колхозойхид аймаг дотороо һү ехээр һаадаг түрүүшүүлэй зэргэдэ ябалсадаг байһан юм.

Теэд һүүлэй хоёр-гурбан жэл соо, илангаяа байгша ондо һү һаалгаяа ехээр хороогоод, гээгдэжэ, гэдэргэ татагшадай тоодо орошоод ябана. Жэшээлхэдэ, нёдондо энэ колхоз юһэ һарын туршада хамта 1 миллион үлүүтэй литр һү абажа, үнеэн бүриһөө 1000 гаран литр һааһан байгаа һаа, байгша оной энэ үе соо бүхыдөө 695.499 литр гэхэ гү, али үнеэн бүриһөө миил 780 литр һаагаа. Тиихэдэ нёдондо сентябрь соо үнеэн бүриһөө 163 литр һаагдаһан байбал, мүнөө энэ үедэ оройдоол 107 литр һүн һаагданхай.

Тус колхозой нэгэдэхи отделениин һаалиин фермэ хаража үзээ. Эндэ хамта 315 үнеэд бии. Тэдэнэй 184-ниинь гараар һаалгана, 91 үнеэдынь «ёлочко» түхэлэй оньһон түхеэрэлгээр һаагдадаг. Үхэр малынь хайша хэрэг, муугаар харууһалагдана. Фермынхид август һарын тэнгэһээ хойшо үбэлжөөндөө зөөжэ ерэнхэй, тэрэ гэһээр үнеэдынь шабар шабха соо байлгагдана. Тэдэндэ үдэшэ, үглөөниинь нэмэлтэ тэжээлшье эдюулэгдэнэгүй.

Һаалишад нүхэд Афанасьева, Новоселова гэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэмнай:

—Үнеэдээ үдэртөө гурба һаагша һэмди. Харин һаянай тэрэнээ болёод, хоёр һаанабди. Энэ шабар шабха соо хоёршье һаахамнай бэрхэтэй болонхой. 5—6 адуулгашадтайбди. Тэдэнэй сүлөө сагтаа фермэдээ дүтэ хуурай газарта хорёо бариха һургааг асарха гэжэ машина, мори тэргэ эрихэдэнь отделениин эрхилэгшэд урагша абанагүй,—гээд һаалишад гомодоно.

—Хамта 91 үнеэ «ёлочко» түхеэрэлгээр гурбан хүн һаанабди. Үглөөгүүр 7 часһаа эхилээд лэ үдэрэй 10—11 час болотор үнеэдээ бариха баатай болонобди. Юундэб гэхэдэ «ёлочко» түхеэрэлгымнай аппарат хүйтэндэ хүрэшэнэ, бүлеэдхэхэ баатай бологдоно. Заримандаа үһа халааха түлеэншье олдоногүй. Бэеэрээ үһа зөөнэбди. «Ёлочкоёо» үбэлэйнгөө байрада оруулая гэжэ фермын хүтэлбэрилэгшэдтэ хэлэжэ ядаабди,—гэжэ эндэ хүдэлдэг һаалишан Наталья Фролова хэлэнэ.

Фермын эрхилэгшэ нүхэр Хлебников харюудань иигэжэ мэдүүлнэ:

—Ехэ-Хүдэриин машина, тракторай мастерскойнхид договорой ёһоор энэ «ёлочкын» байха шэнэ байра барижа үгэхэ ёһотой аад, юушье хэнэгүй. Хэрбээ тэдэнээ барижа үгөөгүй һаань, үнеэдээ оньһон аргаар һаахаяа болюулхамнай.

Тус фермын техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр Вильский май һарада үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ гэһэн аад, тэрэнээ хүсэндэнь хүргэжэ шадангүй орхёод, мүнөө бухануудаа үнеэд соогоо һула табинхай һуужа байха юм.

— Ерэхэ жэлдэ олохон үнеэднай һубайрхань ха,—гэжэ һаалишад һанаагаа зобонгёор хэлэнэ.

Теэд эндэхи фермынь зоотехник нүхэр Малыров юугээ хэжэ сагаа үнгэргэдэг мэргэжэлтэн бэ? Гайхахаар. Фермэдээшье үзэгдэхэнь ехэ хомор. Эрхилэгшэ нүхэр Хлебников өөрөө һаагдаһан һү тушаажа абаха ёһотой аад, хэдэн хоногоор архидажа, үгы болошоно. Тиимэһээ һаалишадай зариман һааһан һүеэ өөһэдөө тэмдэглэжэ абана, мүн нүгөө зариманиинь тэрэнээ хэмжэжэ тушаангүй, миил орхёод ябашадаг зантай.

—Сэхыень хэлэхэдэ, хэдышье шэнээн һү һа[...]хэ юумэ үгы, юр[...]балай, шэхэ дүл[...]бди,—гээд һаали[...]лова, Васильева [...] дүүлнэ.

Колхозой правл[...]лэгшэ нүхэр Иван[...] комитедэй секре[...] Третьяковшье [...] дунда ойлгууламж[...] хүдэлмэри ябуулн[...]мирско областии[...] Мая» колхозой зв[...] нүхэр Загладын [...] олонхи һаалишад[...] дуулаашьегүй яба[...]

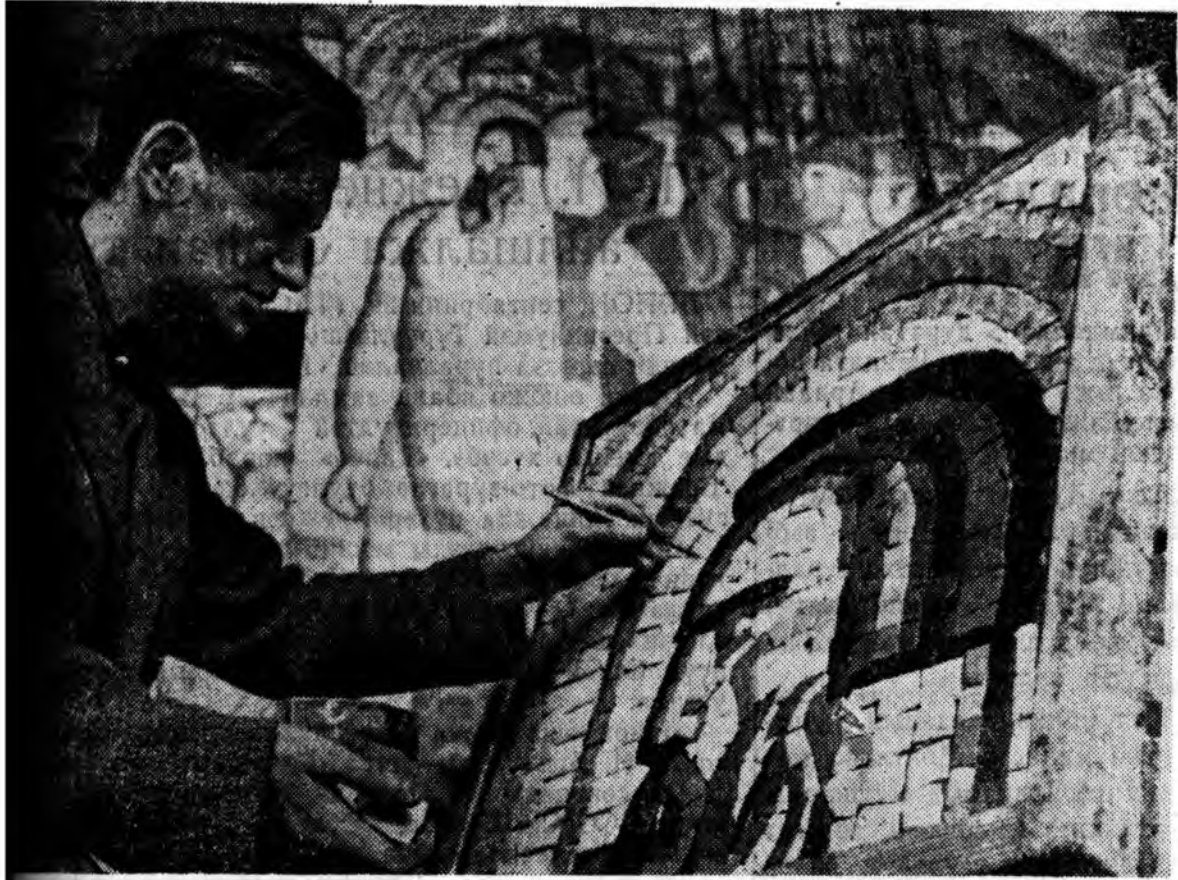
Хэдэн жэлэй са[...]хоз нилээдгүй [...] зөөри һомолжо, [...] бааза барюулһан [...]дэнь мүнөө ямар[...] гээрэлэй ажал [...]гүй. Хэдэн һары[...] һаалишадай ажа[...] сологдоогүй.

Колхоз байгша [...] һарын туршада г[...] центнер һү худал[...] аад, оройдоол 48[...] тушаанхай.

Артелиин хүта[...] зооветмэргэжэлт[...]даа анхаралаа һ[...] ойрын үдэрнүүдт[...] эрид дээшэлүү[...] яаралтай хэмжээ[...]той.

Д. Ц[...]

Хяагтын аймаг[...]

...ГРАД. СССР-эй уран һайханай академиин мастерскойдо «Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1812 оной ...уран нарин зохёол бүтээгдэбэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: уран зурааша О. Пучков «Арадай хүдэлөөн» гэһэн ...нэгэ зураг Москва эльгээхэеэ бэлдэжэ байна.

Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ

...ДЭЭНДЭ ҺЭШХЭЛ БИИ ГҮ?

...хайшаа хэдэн модо ...боолжоной тарялан ...комбайн баян ур...ряае хуряажа ябэ...оо харагдана. Тэдэ...н зөөлэн бур ша...арта даажа ядан ...индөөр хүрхирэлдэн байһан стан тээшэ субабад.

—Энэ халуун хүдэлмэриин үедэ тарялан дээрэ ажаллажа байһан зондоо эдеэ хоол хээрэнь абаашажа үгэхэеэ яана гээшэб? Али эдеэ хоол шанаха, бэлдэхэ хүн үгы юм гү?—гэжэ механизаторнуудһаа һонирхоходо...

—Юундэ үгы байха һэм. Галина Базарова Анастасия Жигмитова хоёр поварнууд нэрэтэй аад, ёһоор юумэ хэдэггүй зон даа,—гэжэ тэдэнэр хэлэнэ.

Нээрээшье хаража байхада, эдэнэр ажалдаа ехэл хойрогоор хандадаг зон байба. Үглөөнэй, үдын эдеэ ехэ хожомдожо, муугаар шанана. Жэшээлхэдэ, механизаторнуудта үдын хоол үдэрэй 12 часта абаашажа үгэхэ аад лэ, ходо 4—5 часта арайхан гэжэ хүнэй эдихэ аргагүй болотор хүргэжэрхёод абаашана. Сентябриин һүүлшын үдэрнүүдэй нэгэндэ эндэ ябахадамнай, Базарова Жигмитова хоёр шанаһан сайнгаа дууһашахада дээрэнь бусалаагүй хүйтэн уһа хээд, уугты гэжэ механизаторнуудайнгаа урда табижа үгөө. Энэ мэтээр эдеэ хоол түүхэй, болоһоор эдеэд ябаһан механизаторнуудынь үбдэжэ, ажал хүдэлмэриһөө һаатана.

...жэнгын совхозой ...мын механизатор...о тарянайнгаа ур...н үдэрнүүдтэ ху...гэхын түлөө тэмсэ...й.

...най үдэһөө үнгэр... болобо. Мүнөөхи ...аржа үгэхэ зомнай ...эб? Хооһоор яба...огдохоёо болёо, по... ошожо эдеэлжэ ...дobo ха юм даа,—...айнернууд гэмэрэл...5 модоной газарта

Гадна эдеэ хоол хээрэнь абаашуулжа үгэдэггүй дээрэһээнь тэдэнэр хэдэн модоной газарта ябагаар ошожо эдеэлхэдээ, нилээд ехэ үнэтэ сагаа дэмы гээнэ ха юм. Фермын хүтэлбэрилэгшэд эдэ бүгэдые мэдэжэ, хаража байгаад, механизаторнуудайнгаа эдеэ хоол, байра байдалые һайжаруулхын түлөө һаналаа хүсэд табинагүй. Зоной тулада һанаагаа зобохогүй, һэшхэл убайгүй тэдэ поварнуудые һэлгэжэ, орондонь ёһотойл оролдосотой, үнэн сэхэ хүнүүдые табихаяа яана гээшэб!

Н. Бочкин.

Хори.

...рхигдошоһон тосхон

...магай Подхулдоочи ...Ториин совхозой дү... ажаһуудаг юм. ...мүнөө болотор ...библиотекэшье бай...мэһээ оройдоошье ...лагданагүй. Энээн... бии байгаа радио...нь абяа гарахаяа ...й.

...аймагай газетэдэ тус тосхонойхид электрын гэрэл тухай нэгэтэ бэшэ бэшэдэг һэн. Гэбэшье Подхулдоочи тосхомнай бүрэнхы һүниин бүрхөөг доро бүрүүлхэн дэнгүүдээ носооһоор.

Ториин совхозой хүтэлбэрилэгшэд энээн тушаа анхаралаа табихаар болоо бэшэ гү?

Б. Жигжитов.

Площадкань дан холо

...тосхон Улаан-Үдэ...й замаар холбоотой ...бэшье самолёдго ...д ниидэхэ зон ай...ээ 4 модоной газар...дээ гартаа баряад ...шартай болоно. Бүр...ган үдэрэй боложо, ...ниидэхэгүй байгаа һаань, аймагай түб площадка хоёрой хоорондо бүхэли үдэрөө барахаш.

Площадка хүрэтэр зонуудые шэрэхэ арга олыт гэжэ аймагай автотранспортна конторые гуйнабди.

Г. Аширов.

Худагаа хэзээ заһуулха юм?

Захааминай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түбтэ уһа бүлэн гаргадаг насостой хоёр худаг бии юм. Теэд эдэнэй нэгэниинь хүдэлхөө болиһоор хоёр һара болобо. Тосхоной айлнуудай тэн хахадынь холо оршодог худагһаа гү, али үгышье һаа Зэдэ голһоо уһаяа зөөхэнь бэрхэтэй байна.

Колхозой правлени дурсагдаһан дутагдалые дары усадхаха зэргэтэй.

А. Банзараксаев.

Түрэлхид болон һурагшадай анхаралда

Буряад һургуулида хэрэглэгдэхэ учебнигүүд тухай

Һуралсалай жэлэй түрүүшын үдэрһөө һурагша бүхэн үзэхэ учебнигүүдээр гүйсэд хангагдаһан байбал, һайнаар һураха байһаниинь мэдээжэ. Тиимэ тула манай орон дотор һурагшадай үзэхэ учебнигүүдые шанар һайнтайгаар зохёохо, хэблэн гаргаха хэрэгтэ тусгаар анхарал табигдана.

Буряадай номой хэблэл 1962 оной түсэбэй ёһоор. буряад һургуулинуудта хэрэглэгдэхэ 14 янзын учебнигүүдые 73 мянган хэһэг тиражтайгаар августын нэгэн болотор хэблэн гаргаха ёһотой аад, тэрэ түсэбөө июлиин 10-да дүүргэһэн байна. Түсэбэй ёһоор хэблэгдэһэн номууд барандаа номой наймаануудта саг болзор соогоо тушаагдаһан байха.

Тэрээнһээ гадна, үнгэрэгшэ 1961 ондо хэблэгдэһэн 19 янзын учебнигүүдэй хахад тираж, хамтадаа 60 тухай мянган хэһэг, энэ һуралсалай жэлдэ хэрэглэгдэхын тула номой наймаануудай хадагаламжада байха ёһотой байгаа.

Тиимэ дээрэһээ буряад һургуулинууд учебнигүүдээр хангагданги байха ёһотой аад, харин һуралсалай жэлэй эхилһэн хойношье хүдөөгэй һургуулиин зарим багшанар болон түрэлхид энэ тэрэ учебнигүүдые бэдэржэ ябадаг, захидаг байһаар.

Зарим ушарта номой наймаанайхид учебнигүүдые районуудта буруу тараажа, буруу эльгээһэн дээрэһээнь зарим районой һургуулинуудта учебнигүүд ехээр дутажа байхадань, нүгөө зарим районуудта хэрэглэлһээнь 2—3 дахин үлүү эльгээгдэшэһэн ушар үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Түнхэнэй район эльгээгдэхэ ёһотой учебнигүүд Баргажанай райондо ябуулагдаад, тэндэһээ һөөргэнь асарха ябадал гараһан байна. Тиихэдэ наймадахи класста үзэхэ буряад литературын учебник (авторнуудынь Б. Батоев, Н. Намсараев, Б. Шойдоков) мүнөө хүрэтэр Хориин аймагай һургуулинуудта эльгээгдээгүй байһаар гэхэ мэтэ.

Энээнһээ гадна, буряад һургуулиин учебнигүүд бултадаа шэнэ программын ёһоор зохёогдожо, тааруулагдажа үшөө дүүрээдүй, заримуудынь хуушаараа дахин хэблэгдэһээр зандаа. Энэ хүдэлмэриие 1967 он болотор дүүргэхэ түсэб табигданхай юм.

Иимэ дээрэһээ эдэ дурдагдаһан зүйлнүүдые хараада абажа, 1962/63 оной һуралсалда буряад һургуулинуудта сохом ямар учебнигүүд хэрэглэгдэхэ ёһотойб, ямар учебнигүүд шэнэ программада, шэнэ эрилтэнүүдтэ тааруулагдааб, ямарнуудынь хуушаараа хэблэгдэһээр зандааб гэжэ багшанарай, түрэлхидэй анхаралда тодорхойлхо ёһотой болоно.

Нэгэдэхи класста үзэхэ учебнигүүд гэхэдэ: Буряад үзэглэл (авторнуудынь И. Бураев, Д. Мижидон) 1961 ондо шэнээр зохёогдожо, 10 мянган хэһэг тиражтайгаар хэблэгдэһэн байгаа. Тэрэнэй хахад тиражынь энэ һуралсалай жэлдэ хэрэглэгдэхэ ёһотой.

Ород үзэглэл (авторынь К. Олзоев) 1962 ондо хубилалтагүйгөөр (хуушаараа) 10 мянган хэһэг тиражтайгаар хэблэгдээ, тэрэнэй хахадынь энэ жэлдэ, нүгөө хахадынь хойто һуралсалай жэлдэ хэрэглэгдэхэ.

Энээнһээ гадна, нэгэдэхи класста ород хэлээр хөөрэлдөө хэхэ хэшээлнүүд үнгэргэгдэхэ ёһотой, тиихэдээ М. Мангадаевай зохёоһон «Разговорные уроки по русскому языку» гэжэ 1960 ондо хэблэгдэһэн номые багшанар хэрэглэхэ зэргэтэй.

Буряад хэлээр нэгэдэхи класста, һуралсалай жэлэй хоёрдохи хахадта бэшэгэй дүримэй эхин зүйлнүүдтэй танилсуулхадаа, Д. Мижидоной «Буряад хэлэн» гэжэ учебник хэрэглэхэ. Энэ ном 1960 ондо шэнэ программын ёһоор зохёогдожо хэблэгдээд, 1962 ондо хоёрдохёо хубилалтагүйгөөр, 7 мянган хэһэг тиражтайгаар хэблэгдээ. Тэрэнэйнь хахад тираж энэ жэлдэ, нүгөө хахадынь хойто һуралсалай жэлдэ хэрэглэгдэхэ.

Нэгэдэхи класста буряад хэлэнэй уншалга хэхэ урогуудта Б. Санжинай «Түрэлхи хэлэн» гэжэ ном хэрэглэгдэхэ. Энэнь мүн лэ 1960 ондо шэнэ программын ёһоор зохёогдожо хэблэгдээд, мүнөө жэлдэ хубилалтагүйгөөр, хоёрдохёс хэблэгдээ. Тиражынь хоёр һуралсалай жэлдэ хүртэхэ зэргэтэй.

Арифметикээр А. Пчелко, Г. Поляк гэгшэдэй зохёоһон «Арифметикэ» гэжэ шэнэ программада тааруулагдаһан учебнигүүдэй оршуулганууд эхин һургуулиин бүхы дүрбэн классуудта хэрэглэгдэхэ.

Хоёрдохи класста буряад хэлэ бэшэгэй дүримүүдтэй танилсуулхадаа, Д. Мижидон, Ш. Балжинимаев гэгшэдэй 1961 ондо шэнэ программада тааруулжа зохёоһон «Буряад хэлэн» гэжэ шэнэ ном хэрэглэгдэхэ. Энэ номой орондо конкурсоор абтаһан учебник 1963 ондо хэблэгдэхэ. Тиихэдэ Б. Базарон болон бусадай зохёоһон «Түрэлхи хэлэн» гэжэ ном уншалгын хэшээлнүүдтэ хэрэглэгдэхэ. Энэ ном 1961 ондо хубилалтагүйгөөр (хуушараа), хоёр жэлэй тиражтайгаар дахин хэблэгдэһэн:

И. Баранников, К. Олзоев гэгшэдэй зохёоһон «Ород хэлэн» гэжэ шэнэ учебник ород хэлээр хоёрдохи класста хэрэглэгдэхэ.

Гурбадахи класста буряад хэлэнэй грамматика ба бэшэгэй дүримтэй танилсуулхадаа, М. Имехенов, А. Аюрзанайн гэгшэдэй зохёоһон «Буряад хэлэн» гэжэ хуушан учебнигынь хэрэглэгдэхэ. Энэ ном 1961 ондо хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэһэн байгаа. Энээнэй орондо шэнэ учебник 1963 ондо хэблэгдэхээр бэлдэгдэжэ байна.

Уншалгын хэшээлнүүдтэ Б. Санжин ба бусадай зохёоһон «Түрэлхи хэлэн» гэжэ хуушан учебнигынь хэрэглэгдэхэ.

В. Кудрявцевай хуушан учебнигүүд (уншалгын ба бэшэгэй дүримэй) ород хэлээр гурбадахи класста хэрэглэгдэхэ, эдэ хоёр учебнигүүд 1961 ондо хубилалтагүйгөөр, хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэһэн байгаа.

Дүрбэдэхи класста буряад хэлэнэй грамматика ба бэшэгэй дүримүүдтэй танилсуулхадаа, М. Имехеновэй «Буряад хэлэн» гэжэ хуушан учебнигынь хэрэглэгдэхэ.

М. Имехенов, А. Аюрзанайн гэгшэдэй зохёоһон «Түрэлхи хэлэн» гэжэ хуушан номынь уншалгаар дүрбэдэхи класста хэрэглэгдэхэ.

К. Олзоев, П. Петрова гэгшэдэй хуушан учебнигүүдынь (уншалгын ба грамматикын) ород хэлээр дүрбэдэхи класста хэрэглэгдэхэ. Уншалгын ном 1961 ондо, грамматикын ном 1962 ондо хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэһэн юм.

Мүн дүрбэдэхи класста естествознаняар М. Скаткинай, географяар — Н. Блонская, В. Рауш гэгшэдэй, түүхээр — С. Алексеев, В. Карцев гэгшэдэй хуушан номуудай оршуулганууд хэрэглэгдэхэ.

Дээрэ дурсагдаһан номуудһаа гадна, 1, 2, 3-хи классуудтахи сэбэр бэшэлгын урогуудта А. Аюрзанайн, П. Голубев гэгшэдэй зохёоһон прописьнууд хэрэглэгдэхэ, эдэ прописьнууд 1960 ондо шэнэ программын ёһоор хэблэгдээ һэн. Тиихэдэ эхин дүрбэн классуудтахи дуунай хэшээлнүүдтэ Б. Ямпиловай зохёоһон «Дуунуудай сборник» гэжэ ном хэрэглэгдэхэ. Энэ ном 1958 ондо 8 мянган тиражтайгаар хэблэгдэһэн байгаа.

Буряад һургуулиин **5—8 классуудта** үзэхэ ород ба буряад хэлэнэй учебнигүүд ехэнхидээ хуушаараа хэблэгдэһээр юм. 5, 6, 8 классуудта уншаха буряад литературын номууд лэ шэнэ программын ёһоор зохёогдожо хэблэгдээ. Табадахи класста үзэхэ Д. Мижидон, Ц. Номтоев гэгшэдэй «Түрэлхи литература» 1961 ондо шэнэ программада тааруулжа зохёогдоод, хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэһэн юм.

Долоодохи класста Б. Митупов, Ц.-А. Дугарнимаев гэгшэдэй «Түрэлхи литература» гэһэн хуушан номынь энэ жэлдэ хэрэглэгдэхэ. Энэ хадаа 1961 ондо хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдээ һэн. 1963 ондо хэблэгдэхэ шэнэ ном мүнөө бэлдэгдэжэ байна.

Наймадахи класста Б. Батоев, Н. Намсараев, Б. Шойдоков гэгшэдэй зохёоһон «Түрэлхи литература» энэ жэлдэ хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэһэн шэнэ ном хэрэглэгдэхэ.

5—6 класста М. Имехеновэй, Ц. Цыдыповэй Буряад хэлэнэй грамматикын 1 хуби, 7—8 класста Бертагаев болон бусадай зохёоһон буряад хэлэнэй грамматикын II хуби хэрэглэгдэхэ. Эдэ номууд хуушаараа 1962 ондо, хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдэнхэй.

Ород хэлээр 5—6 класста Г. Упхонов, И. Баранниковай грамматикын учебник энэ жэлдэ хуушаараа хэрэглэгдэхэ. Энэ ном 1961 ондо хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдээ һэн. Тус учебнигэй орондо 1963 ондо конкурсдо абтаһан шэнэ ном хэблэгдэхэ ёһотой. Конкурсдо табигдаһан рукописьнууд мүнөө харагдажа, шалгагдажа байнхай.

7—8 класста И. Баранниковай зохёоһон ород хэлэнэй грамматикын II хуби хуушаараа хэрэглэгдэхэ. Энэ ном мүн лэ 1961 ондо хоёр жэлэй тиражтайгаар хэблэгдээ юм.

Мүн баһа манай республикын бүхы (ород, буряад) һургуулинуудта өөрынгөө нютаг ороной түүхэ ба байгаалиие шэнжэлхэ номууд хэблэгдэхэ ёһотой. Тэдэ мүнөө бэлдэгдэжэ байна.

Буряад һургуулинуудта эдэ номуудые хэрэглэхэ зуураа (шэнэ программада тааруулагдаагүй, хуушаараа үлэһэн номуудай дутаа һаань) урда жэлнүүдтэ хэблэгдээшыень хэрэглэжэ болохо. Харин шэнээр зохёогдоһон номуудай орондо хуушаниень хэрэглэжэ болохогүй байһые багшанар болон түрэлхид, һурагшад өөһэдөөшье хараада абаха зэргэтэй.

Энээнтэй хамта шэнээр зохёогдоһон учебнигүүдэй дутагдалнуудые багшанар өөһэдынгөө практикаар шалгажа элирүүлхэ ба конкурсдо оруулагдаһан учебнигүүдые зохёолгодо олоороо хабаадалсаха тухай асуудал шухалашалан табигдана.

Д. Мижидон,
Буряадай номой хэблэлэй редактор.

Редакциһаа:

Хаанаһаа ямар учебнигүүдые худалдан абаха, хэзээ ямар учебнигүүдэй хэблэгдэн гараха тухай манай редакцида илангаяа түрэлхидэй зүгһөө олохон асуулта бэшэгүүд ороһон байна. Энээндэнь харюу болгон Буряадай номой хэблэлэй редактор нүхэр Д. Мижидоной статья толилбобди.

Л. ТАПХАЕВ.

ТАРЯАН ТУХАЙ ШҮЛЭГ

Шарлаһан намаа шарлаһан таряан хоёроор
(Намаржаһан байгаали шара үнгөөр садхалан)
Намарай шүлэг, наһанай шүлэг
Намтай сугтаа бэшэлсыт...
Хүнэй хүлһэн умдатай бултанай хэшэг лэ —
Энэ таряан,
Эрьюулгэ соогуур, зүрхэн соогуур эбхэржэ,
Бороогой дуһалдал орооһо ороохоор сугларжа,
Обоохой болоод хэбтэһэн
Энэ тарялан,
Эрьегүй далай шэнги,
Захагүй дуун шэнги —
Энэ таряан!
Хүлһэеэ гамнаагүй таряашан хүнэй һэшхэл,
Хүлеэлгэнэйнь үрэ—бултанай хэшэг лэ!
Хэншьеб энэ болоторни хилээмээр намай тэжээгээ...
Хэмшээрхэнгүй абажал байһан минии һэшхэл
Хүрэ гэбэ хүрзэдэ, бари гэбэ мэшээгээ....
Минии хүлһэн умдатай бултанай хэшэг лэ —
Энэ таряан,
Минии альган соогуур адхаран
Мүрэ дээгүүрни үргэгдэн
Амбаарта зөөгдэһэн хойто жэлэй үрэһэн,
Амбаарта зөөгдэһэн ажамидаралай хүнэһэн —
Энэ таряан!

...лой гуламтануудай хүдэлмэри эмхидхэл муутай

...эмхи зургаануудай ...нэхэдээ, үргэн нии...ам ургажа байгаа ... эрилтые дүүрэн ...гү, хүмүүжүүлгын ...ажабайдалтай няг...йгоор, коммунизм ...хэрэгтэ хүсэд ха... ябуулагдана гү, ...нэй урда табигда...о бэелүүлгэдэ ямар ...нэб гэхэ зэргээр ...эг бэээ.

...болохолоороо, соёл ...гуламтануудай үмэ...хэзэээнэйхиһээ ехэ ...игдана бшуу.

... Мухар-Шэбэрэй ...ахы бүхэнэй соё...мтануудаар ябаад, ...эйнь танилсахада...оо ондоо ямаршье ...дэггүй байба. Али ...алгын эгээл шиид...эрнүүдтэ клуб, биб...а бүхы хүдэлмэреэ ...дэрэ (полевой стан, ...дта) үнгэргэнэ ха ...иимэшье бэшэ.

...лэй соёлой доб...үнгөөр республика ... һуури эзэлжэ, ... Министрнүүдэй ... КПСС-эй обкомой ... Улаан тугта му...хидэй хүртэһыень ... Иимэ ехэ хайра ...ртэһэн хадаа тэдэ...н амжалтаарaa ...арангүй, бүри эр... үүсхэл ехэтэйгээр ажаллаха байгаа. Үнэндөө тиимэ дэбжэлтэ болоогүй, соёлой гуламтануудай гал һуларшоо. Энээн тушаа хэншье һанаагаа табинагүй. Аймаг дотор соёлой хоёр байшан, хүдөөгэй 12 клуб, 12 библиотекэ, түбэй библиотекэ, киногой 31 түхеэрэлгэдэ штатна 70 гаран хүнһөө гадна, колхозой 7 клуб, отделени, бригадануудай соёлой гуламтануудта хэдэн арбаад хүн ажалладаг. Хэрбээ тэдэнэй хүдэлмэриие партиин табиһан эрилтэдэ харюусамаар эмхидхэжэ шадабал, ажалшадые партийна организацинуудай коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ёһотойл туһамаршань болохо һэн.

Соёлой таһагайхид хаана ямар клуб, библиотекэдэ юун хэгдэжэ байнаб гэжэ мэдэхэгүй байдаг. Соёлой таһагые даагшын орондо ажаллажа байһан нүхэр Олейниковһээ үбһэ, таряа хуряалгын үедэ хэды зужэг, концерт табигдааб, хэды нүүдэл библиотекэнүүд эмхидхэгдээб, лекци, хөөрэлдөөн болон үдэшэнүүд үнгэргэгдөөб, тэндэ хэды хүн байгааб гэжэ асуухаламнай: «Хүдөөгэй клуб, библиотекэнүүдһээ мэдээн манда ороодүй байнал даа. Мэдэхэгүй байнам» гэхэ юм. Хараалһан хэмжээ ябуулгатнай хэр дүүргэгдэнэб гэхэдэ, баһал үг-маг гэхэһээ ондоо юушье хэлэжэ шаданагүй. Теэдшье юун гэжэ хэлэхэб даа. Ямаршье бодомжогүйгөөр хүдэлнэ ха юм. Жэшээнь, «аймагай түбтэхи соёлой байшангай духовой оркестрые долоон хоног соо нэгэ удаа полевой стануудта эльгээжэ байха» гэһэн пункт тэндэнь аржытар бэшээтэй. Теэд дүүрэһэн юумэ үгы.

—Маанадые юушье хэнэгүй гээд дан муушалжа бү орхигты. Хонхолын соёлой байшангай ажалтай танилсабал, хэрэгтэй юумэтнай бии байха,—гээд нүхэр Олейников найдуулаа һэн.

Тэндэнь ерэхэдэмнай, соёлой галнууд үни хада унтаршаһан, ямаршье хүдэлмэри ябуулагдадаггүй байба. Үнгэрэгшэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ байшангынь мүнөөшье болотор бэлэн болоодүй, пеэшэншьегүй һууһаар. Ерэхэ үбэл тэндээ орохо үгыгөө ДК-гай директор Рачинский, парткомой секретарь А. Бекешевшье һайн мэдэнэгүй. 150 кубометр түлеэн бэлдэгдэхэ аад, оройдоол 70-ниинь бэлдэгдэнхэй. Тэрэньшье газаа ерээдүй, ойдоо хэбтэһээр.

Хонхолын соёлой байшангайхид үнгэржэ ерэхэдээ, түсэбшье табяагүй байха юм. Адагай захань уран һайханай бүлгэм эмхидхээд, полевой стан, бригадануудта айлшалхаяа яанабта гэхэдэ: «Хүн олдоногүйл даа. Залуушуулнай поли дээрэ гаранхай» гэһэн шалтаг Рачинский урдаа баридаг юм. 2 мянга тухай хүн зонтой һуурин тосхоной залуушуулһаа 4—5 хүнһөө бүридэһэн уран һайханай бүлгэм эмхидхэжэ ядаа гү? Үгы даа. Тэндэхи 8 жэлэй һургуулида 20 гаран багшанар, участково больница, хэлхеэ холбооной конторо, мелькомбинат болон сельпогой эмхи зургаануудта хэдэн арбаад хүдөөгэй интеллигентнэр ажаллана ха юм. Хүн олдоногүй гээшэнь хооһон шалтаг! Ядахын сагта Культурын байшангай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хүсөөр агитбригада болоод гараха аргатай. Юуб гэхэдэ, тэндэ директор, баянист, уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, киномеханик, тэрэнэй туһалагша аяар 5 хүн ажалладаг.

Аймагай бусадшье ажахынуудай соёлой гуламтануудаар ябахадаа Хонхолынхидол адли байдалтай, заримдаа бүришье муу ушартай золгонобди. Жэшээнь, «Коммунизм» колхозой, «Эрдэм» совхозой 2-дохи отделениин клубууд тоородһоо таряа хуряалгада ерэһэн хүнүүдэй хамтын байра болошонхой. Тэндэ киношье гаранагүй. Тиихэдэ «Победа» колхоздохи хүдөөгэй клуб даагшагүй, хэдэн заяанай томо суургаар суургалаатай байдаг. Тус клубай киногой түхеэрэлгын бүүдхэ цементлэгдээгүй, пеэшэнгынь муу. Халтад гэбэл, галай аюулда ороххоор.

Ажалшадай дунда соёл культурын хүдэлмэри һайнаар ябуулдагаараа Түгнын хүдөөгэй клуб (даагшань нүхэр Перелыгина) үнинэй суурхадаг бэлэй. Тэрэшье клуб таряа хуряалгын үедэ мүртэй юумэ хээгүй. Совхозой отделенинүүдээр ябаад, механизаторнуудтай хөөрэлдэхэдэ, нэгэшье лекци, хөөрэлдөөнэй полевой стан дээрэ үнгэргэгдэһые, кино, концертын табигдаһаниие мэдэнэгүй.

Үбэлдэ бэлдэхэ талаар, мүн хүдэлмэришэдэй дунда соёлой хүдэлмэри ябуулха талаараа «Эрдэм» совхозой отделени, бригадануудай (Бэрээн, Холбоолжон, Боом, Шэнэһэтын) клубууд, мүн Суулгын совхозой Гашейн бригадын клубууд илангаяа задагай зайдан.

Холын фермэ, отарануудта ажалладаг малшадай культурна ажаһуудалай эрилтые гүйсэд хангаха арга культбаазануудаар бэелүүлэгдэдэг. Аймагай 7 колхоз, 2 совхоздо миин 8 культбааза бии нэрэтэй. Мүнөө тэдэнэй нэгэниинишье хүдэлнэгүй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ «Заганский» колхозой Сулхариин фермэдэхи, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Мунхаан, Стрелкын фермэнүүдтэхи культбаазанууд яһала гэмгүй хүдэлөө һэн. Харин гурбан жэлэй соёлой добтолгын һүүлээр культбаазын хүдэлмэри тушаа эхин партийна организаци, КПСС-эй райком, аймгүйсэдкомдошье хөөрэлдөөн гарахаяа болишоо.

Хараалагдаһан түсэбэй ёһоор, энэ жэлдэ соёлой гурбан гуламта аймаг дотор ашаглалгада үгтэхэ юм. Мүнөө тэдэнэй нэгэниинишье бэлэн болоодүй. Жэшээнь, аймагай түбэй соёлой байшан аяар 1960 ондо баригдажа дууһаха аад, мүнөө болотор торхонь бодожо дууһаадүй байһаар.

Аймгүйсэдкомой соёлой таһагай дэргэдэ 7 хүнһөө бүридэһэн совет бии. Тэдэнэй гэшүүдэй зариманиинь соёл культурын хүдэлмэри һайн мэдэхэ, шудалһан тусхай мэргэжэлтэд. Гэбэшье, клубай ажалда хэрэглэгдээгүй шэнэ, түрүү онол арга тушаа һонирходоггүй байна. Жэшээнь, Пензенскэ областиин соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй шэнэ онол аргануудые аймагай соёлой байшангай хүдэлмэрилэгшэд, таһагай совет өөһэдынгөө ажалда хэрэглэхэ дүүрэн арга боломжотой. Кинодо буулгажа абаха тусхай киноаппарат соёлой таһагта бии. Колхоз, совхозуудта ажалай түрүүшүүл олон. Тиигэбэл, шэнэ түрүү дүй дүршэл ажахы бүхэндэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ шэнэ харгы нээжэ үгэхэ һэн. Теэд тиимэ түрүү үүсхэлые хэрэглэдэггүй, тэрээгээр һонирходоггүй байдагынь гэмшэлтэй.

Дээрэ дурсагдаһан зарим тэды дутуу дунданууд юундэ үзэгдэжэ захалааб гэхэдэ, нэн түрүүн КПСС-эй райком, аймгүйсэдком, ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд партийна, советскэ, комсомолой, профсоюзай организацинууд соёлой гурбан жэлэй добтолгын һүүлээр һанаагаа амараад, партиин XXII съездын табиһан эрилтэ бэелүүлхэ тушаа мүртэй юумэ хэнэгүй.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын 1812 оной дайнай баатарнуудта зорюулагдаһан энэ хүшөө 1913 ондо бодхоогдоһон юм. Инженер-подполковник Н. С. Шуцман проектыень зохёожо, скульптор С. Р. Надольский энээниень бүтээһэн байгаа. Үндэр шулуун хабсагайнь дабашагүй хэрэм — Росси гэһэн удхатай, нэгэдэхи, хоёрдохи ородой арминууд бүргэдүүдэй дүрсөөр харуулагданхай. Бүргэдэй уурхай дээрэ һэлмэ далайгаад байһан сэрэгшэн эзэмдэгшэдые тодорхойлно. Росси Европодохи хубиин картые тобойлгон гаргажа бронзоор хээтэй. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Смоленскын Кутузовай нэрэмжэтэ саад соохи хүшөө харуулагдана.

ТАСС-ай фотохронико.

Футбол

4:1 ТООТОЙГООР...

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр ниислэл—Улаан-Үдэ хотымнай футболдо дуратайшуул стадиондоо олоороо суглараа. Эндэ Россин Федерациин табадахи зонын «Б» классай футболистнууд энэ жэлдэ наадаха һүүлшынгээ мүрысөө үнгэргэхэ байгаал. Манда айлшаар ерэһэн Благовещенск городой «Амур» команда һүүлэй үедэ яһала габшагай бэрхээр наадажа, шадамар һайн командануудые шүүһэн байна. Жэшээнь, зоносоогоо түрүүшын һуурингуудай нэгые эзэлжэ ябаһан Хабаровск городой футболистнуудтай наадахадаа, тэдэнэй 4:1, Комсомольск-на-Амуре городой «Авангард» командые 2:0 тоотойгоор шүүжэ, гэнтэ урагшаа дабшаһан юм. Тиихэдэ манай «Байкал» команда хабар эдэнэртээ айлшалхадаа, 2:4 тоотойгоор шүүгдээ юм.

Үдэшын эгээ дүрбэн час. Мүрысөөнэй судья командануудые талмай дээрэ гарахыень урина... Талмайн тэг дундаһаа бүмбэгэые булялдажа ороһон айлшадай добтолгошод уданшьегүй улаан-үдынхидтэ тэрэнээ булялгажа, өөһэдынгөө талые хамгаалха болоно. Эмхи гуримтайгаар добтолһон «Байкал» командынхид наадаһай эхилһээр 17 минутын үнгэрөөд байхада, түрүүшын бүмбэгэ айлшадтаа бэлэглэжэрхибэ. Бүмбэгэ бэлэглэгшэнь залуу футболист Юрий Алтынбаев болоно. Энээнэй удаа наадан бүри эршэтэй, хаража һуухада гоё һайхан тулалдаан эхилбэ. Эршэ зоригоо улам шангадхаһан улаан-үдынхид дахин дахин добтолно. Энэ үедэ урагшаа харайжа гараһан Ершов нүхэдэйнгөө дамжуулһан бүмбэгэ гоёхоноор сохижо, хоёрдохи бүмбэгэ айлшадта бэлэглэгдэбэ. Харюугай бүмбэгэ сохихые оролдоһон айлшад манай командын хатуу хамгаалга дабангүй, баһал гэдэргээ сухараа. Тэрэ дамжуулагдаһан бүмбэгын айлшадай воротада дүтэлхын тэндэ «Байкал» командын нэгэ добтолгошонь онобшотойхоноор сохихорхиноһон мүртөө штангһаа капитанай толгой дээрэ буугаад, гэдэргээ — талмай руу ябуулагдашана. Энээниинь дахин уригшань дабшуулһан манай команда сэхэ ворота руу ябуулна. Бүмбэгын урдаһаа гараһан вратарь тэрэнээ шүүрэн абахадаа унажа, бүмбэгэеэ алдахадань, урдижа ерэһэн Ерошов сохихоһон вратарь Воропай гэгшэ бүмбэгэеэ воротагайнгаа хажуу талаар ябуулжархёо. Тиигэжэ манайхин бүлангһаа бүмбэгэ дамжуулха эрхэ олоно. Энээниинь Ершовой сохихотой зэргэ манай хамгаалагша Гаврилов тэрэниинь толгойгоороо сэхэ ворота руу залажархёо. Тиигэжэ наадаһаймнай тоо 3:0 болоод ябана. Наадаһай дүүрэхэ багаар урагшаа харайлдаһан айлшадай добтолгошод, абаһан бүмбэгээ шадамар бэрхээр сохижо, одоошье нэгэ бүмбэгэ улаан-үдынхидтэ бэлэглээ.

...Наадаһай хоёрдохи хахадай эхилһээр хоёрхон минутын үнгэрөөд байхада, бүмбэгын урдаһаа гүйжэ гараһан Ершов, тэрэнээ эршэтэйхэнээр сохихорхино. Теэд тэрэ бүмбэгэмнай Воропайда баригдангүй, воротагай утаа руу орошоһон байгаа бшуу. Тиигэжэ энэ һонирхолтой наадаһа залуу футболистнуудаар шэнэлэгдэһэн «Байкал» команда онсо шалгаржа, наадаяа 4:1 тоотойгоор түгэсхэбэ.

Удаадахи — һүүлшымнай уулзалга хүршэ Шэтын «Забайкалец» командатай, тэдэнэй талмай дээрэ үнгэргэгдэхэ.

Т. Бадмаин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **манай командын түлөөлэгшэ айлшадай воротагай дэргэдэ.**

Л. Хайдуровай фото.

ШАТАР

Һүүлшын уулзалгын урда тээ

Наадаһай ээлжээтэ—18-дахи уулзалгын дүүрэхэдэ, тиимэшье ехэ хубилалта болоогүй. Самарин энэ үдэр Салтановтай наадахадаа, һүүл багтань тухашараашье һаа, нүхэрөө шүүжэ һалаа. Брыскин Мункоевые, Власов Межовые, Бурлов Вощенкые, Марактаев Черноскутовые шүүһэн, Ушаков Захаровай добтолходо мэгдэжэ, арай шамай тэнсэһэн байна. Бурлаковтай наадаха байһан Хабухаев ерээгүй. Тиигэжэ шатаршан Бурлаков бэлэхэн очко абаа. Бусад партинуудынь хойшолуулагдаа.

Арба наймадахи уулзалгын удаа Самарин 16-һаа 13,5 очкотой, Мункоев, Мельников гэгшэдтэй наадаагүй ябана. Власов—16-һаа 12,5, мүн нэгэ хойшолуулагдаһан, нэгэ наадагдаагүй партитай. Мункоев, Ушаков гэгшэд—11,5, Бурлаков 11 очкотой болоо.

В. Мамилов.

Саг агаар

Республикын гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта бага зэргэ шинг нойтон ороно. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улаан-Үдэ городто үлөөгүүр—0, үдэртөө 3—5 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Г. Карташева, дежурна синоптик.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной октябрийн 2.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн XVII сесси

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 29. ТАСС-ай корреспондент В. Богачев мэдээсэнэ.

Генеральна Ассамблейн үсэгэлдэр үдэрэй заседаниида юрэнхы асуудалнуудаар үгэ хэлэлгэн болобо. Монголой Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр Шагдарсүрэн түрүүлэн үгэ абаа. Амгалан ёһоор зэргэ оршон байха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ гуримууд дээрэ Монголой Арадай Республикын гадаадын политика үндэһэлэнхэй гэжэ Шагдарсүрэн мэдүүлбэ. 18 гүрэнүүдэй хабаадаһан Женевэдэхи комитедтэ бодото үрэ дүнгүүдэй түйлагдаагүй байһаниинь гэмшэлтэй гээд гадаадын хэрэгүүдэй министр хэлэв.

Буу зэбсэг хуряалгын экономическа программа тухай Советскэ Союзай оруулһан дурадхал мүнөөнэй сессидэ һайса зүбшөөгдэжэ байха, буу зэбсэг хуряахада сулөөрһэн зөөри зөөшые амгалан ёһоор хэрэглэхэ тухай декларацие Генеральна Ассамблей баталха аабза гээд найдаһанаа Шагдарсүрэн тодорхойлбо.

США Урда Корейе сэрэгэй бааза болгонхой. Мүн США Урда Вьетнамда зээрхэг түримхэй хэрэгүүдые бэелүүлнэ. Иигэжэ Алас Дурна зүгтэ шахардуу байдал тохёолдуулагдана гэжэ Шагдарсүрэн үргэлжэлүүлбэ. Япон хадаа сэрэгэй талаар улам хүсэтэй боложо, тэрэнэй газар дээрэ сэрэгэй баазанууд түхеэрэгдэнэ. Эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд энээндэнь һанаата болоно гэжэ Монголой Арадай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министр тэмдэглэбэ.

Алас Дурна зүгтэ, Номгон океанай райондо атомна зэбсэггүй зоно бии болгохо дурадхалые МНР-эй правительство халуунаар дэмжэнэ гээд Шагдарсүрэн хэлэбэ.

Колумбиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Монтальво гэгшэ материализмые муушалаа, бурханиие, Америкын делегат Стивенсониие, «сүлөөтэ ёһоор хэрэг эрхилхэ» гуримые магтаба.

Бэеэ даанхай, нэгэдэнги, бэеэ абанги Лаос тухай хэлсээнэй баталагдаһанда ехээр ханаанги байнабди гэжэ Лаосой гадаадын хэрэгүүдэй министр Киним Фолсена мэдүүлбэ. Ямар нэгэн сэрэгэй бүлэглэлэй, тэрэ тоодо СЕАТО гэдэгэй «хамгаалалһаа», Женевын хэлсээнэй ёһоор, манай гүрэн аргажа шадаха байха гэжэ тэрэ һануулаа. Хүршэ Камбоджын бэеэ абанги, газар унаһайнь ойро хүртэшэгүй байхын түлөө Лаосой правительство ямаршье хэмжээнүүдые абахаар бэлэн гээд Лаосой гадаадын хэрэгүүдэй министр тэмдэглэбэ.

Боливиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Хосе Фельман Веларде гэгшэ үдэрэй заседаниин түгэсхэлдэ үгэ абаа. Ехэ монополинуудай зөөри зөөшын гүрэнэй мэдэлдэ ороһон, газарай реформын хэрэгжэһэн тухай Боливиин түлөөлэгшэ хэлэбэ.

Л. И. Брежневэй Югосла[...] айлшалжа байһан туха[...]

БРИОН, сентябриин 29. (ТАСС). СССР-эй Вер[...] дэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. И. Брежнев [...] далайн сэрэгэй һуралсалай «Галеб» суднаар Бри[...]

Брион ошожо ябаха замдаа Л. И. Брежнев [...] матросуудтай, офицернүүдтэй уулзажа, шэнэ ай[...] дые тэдэндэ хүсэбэ. «Галеб» корабляин команди[...] Брежнев фото-зурагаа буулгуулба. В. И. Лени[...] суднын экипажда нүхэр Брежнев бэлэглээ.

Союзна гүйсэдхэхы вечиин түрүүлэгшын орлог[...] кович, Хорватиин Арадай Республикын гүйсэдхэх[...] рүүлэгшэ З. Бркич, Югославиhаа Советскэ Союз[...] элшэн сайд Ц. Миятович болон бусад тусхай түш[...] нүүд СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Т[...] угтаба.

Брион ошоходонь Югославиин президент Иоси[...] то Л. И. Брежневые угтаа. Гадаадын хэрэгүүдэй[...] рэнэй секретарь К. Попович, Союзна гүйсэдхэх[...] шүүд СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Т[...] мүн лэ угталсаһан байна.

Гвинейн Республикын бии бол[...] дүрбэн жэл гүйсэбэ

Гвинейн Республикын бии болоһоор энэ оной октябриин 2-то дүрбэн жэл гүйсэбэ. Демократическа партиин хүтэлбэрээр Гвинейн арад зон дүрбэн жэлэй саада тээ колониальна дарлалтые усадхажа, оронойгоо хуби заяае гартаа оруулһан түүхэтэй. Тиигэжэ Африкын баруун эрье шадар, «Франциин Гвинейн» һуурида бэеэ даанхай Гвинейн Республика бии болоо һэн.

Бэеэ даанхай Гвиней дүрбэн жэлэй туршада бэхижэн хүгжөө. Колониальна эзэрхэлгын ехэ хойшолонгуудые усадхахын түлөө Гвинейн арад зон тэмсэжэ байнхай. Энэ тэмсэлдээ омогорхохоор амжалтануудые Гвинейн арад туйлаба. Орон доторнь ямүнгэнэй реформо бэелүүлэгдэнхэй, хариин банкнууд, страховой компанинууд, горно хэды предприятинууд, элшэ хүсөөр, уһаар хангаха хэрэг гүрэнэй мэдэлдэ үгтэнхэй. Гүрэнэй национальна предприятинууд, «Эр-Гине» гэдэг национальна авиакомпани, гүрэнэй 300-гаад магазинууд бии болгогдоо.

Гвинейн арад зон 1960 оной июлиин 1-һээ Республикын хүгжэлтын гурбан жэлэй түрүүшын түсэб бэелүүлжэ эхилээ. Худөө ажахые хүгжөөхэ, тэрэниие шэнэ техникээр хангаха, һуурин газарнуудта кооперативна худэлөө хүгжөөхэ түлөө гол анхарал табигдана. Энэньшье зүб байна. Юуб гэхэдэ, Гвиней гол түлэб худөө ажахы эрхилдэг орон юм. Бараһгар, банан, ананас болон тропическа бусад ургамалнуудые таридаг. Гурбан жэлэй түсэбэй ёһоор, Гвинейн һуурин газарнуудта 200 гаран тарялангай кооперативууд бии болгогдоо. Эдэ кооперативуудта хэдэн арбаад мянган худөөгэй ажалшад хабаадана. Гвинейн бэеэ даанхай байдалтай болохо үеынхитэй жэшээлбэл, оронойнь тарялангада хоёр дахин олон тракторнууд худэлнэ.

Гадна һая бии болоһон промышленность хүгжөөгдэнэ. 1963 ондо Гвинейдэ 32 шэнэ промышленна предприятинууд баригдаха юм. Промышленностьда гүрэнэй сектор горьтойгоор бэхижүүлэгдэхэ.

Гвинейн Республикын арад зоной соёл культурада ехэ хубилалтанууд болоо. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха, эхэнэрнүүдые эрхэ сүлөөтэй болгохо, залуу үетэниие Эхэ орондоо үнэн сэхэ байхаар хүмүүжүүлхын түлөө ехэ хэмжээ[...] мэри бэелүүлэгдэнэ. Энэ жэл[...] дэ 100 мянган һур[...] гуулида ороо. Бэ[...] байдалтай болохо ү[...] жэшээлхэдэ, һургу[...] бүүдэй тоо ингэжэ[...] олошороо.

Политическэ тал[...] даанхай байдалта[...] түлөө экономическ[...] хай байха ушарта[...] Гвинейн правитель[...] кратическа партин[...] һайса ойлгоно. «Н[...] бэеэ даанхай байд[...] олод, энээн тухай[...] хоод, хуушанайнь [...] тые үлөөгөө һаа, [...] халаад, ургаса аба[...] гоор тэрэ газартаа[...] кын шэнэ экономик[...] хын, хүгжөөхын т[...] ческэ бэеэ даанха[...] Гвинейн Республи[...] дент Секу Туре тэ[...]

Африкын араду[...] лые бэхижүүлхын [...] нейн Республика [...] гээр тэмсэнэ. Аф[...] дуудай нэгэдэлые [...] гэшэ колониализм[...] гээр тэмсэхэ эзэл[...] дамтай арга болон[...] нейн Республика [...]

Бэеэ даанхай Гв[...] скэ Союз хоёрой хо[...] ёноой харилсаа [...] тоогдохой. Хоёр [...] хоорондо экономи[...] саануд амжалта[...] жэгдэнэ. Эдэ [...] харилсаанууд түр[...] гүүдые үгэбэ. Гвин[...] скэ Союзай тү[...] хамтын хүсөөр Гвин[...] ехэ залуу Республ[...] үдха шанартай хэд[...] нууд бодхоогдо. Т[...] родромынь шэнэ[...] рилдаха, «Револ[...] гэдэг ехэ радиост[...] дахаар эхилээ, [...] скэ институдай ту[...] лаан дүүргэгдэж[...] политехнын ниисэл[...] ехэ госпиталь сове[...] һаламжаар бари[...]

Гвинейн Республ[...] скэ Союзтай, бус[...] ёроноудтай харил[...] тот болонхой. Гви[...] нальна бэеэ даан[...] бэхижүүлхэ эрмэл[...] тай түнатай байна[...]

Гвинейн Республ[...] бэн жэлэй ойе тэ[...] раа, холын Афри[...] ажалдаа, эб найра[...] ло тэмсэлдэ эн[...] нуудые түйлахыень[...] хүсэнэ.

ГДР-эй СЭРЭГЭЙ АКАДЕМ[...] ТҮРҮҮЛЭН ДҮҮРГЭГШЭД

БЕРЛИН, сентябриин 29. (ТАСС). Фридрих Энгельсын нэрэмжэтэ сэрэгэй академие түрүүлэн дүүргэгшэд ГДР-эй арадай национальна армиин зэргэдэ һаадаа алба хэжэ эхилхэнь. Дүрбэн жэлэй саада тээ бии болгогдоһон академиие түрүүлэн дүүргэгшэдэй зоригуулагдаһан һайндэр үсэглэлдэ Дрездендэ болобо.

ГДР-эй национальна обороной министр, армиин генерал Г. Гофман академиие түрүүлэн дүүргэгшэдтэ хандаба.

Германиин сэрэгэй академие худэлмэршэн, тарялашад гүрэнэй хүбүүд — офицернууд немец арадай[...] рүүшынхэе дүүр[...] Германска милита[...] реализмын эзэр[...] түсэбүүдые бэлэг[...] бэшэ, харин Герм[...] шадай аша туһы[...] илалта түлөө[...] заагалхын, эб на[...] тоохын түлөө эз[...] академическэ сэр[...] ли дүүргэнэн байна[...] генерал Г. Гофман[...] бэ.

Редактор Ц. Ц. Ш[...]

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

КУБЫН ДАЙСАДАЙ ХОРОТО ААШАНУУД

Америкын сенат, удаалуулан США-гай конгрессэй түлөөлэгшэдэй палата Кубада эсэргүүгээр зорюулагдаһан резолюцие һайшааба. Кубын революциин амжалтануудые түйлахада, тэрэнэй уласхоорондын нэрэ хүндын дээшэлхэдэ Америкын конгрессменүүд хоро шаара бусалгана. Тиигэжэ «ямаршье аргануудые, тэрэ тоодо буу зэбсэг» хэрэглэжэ, Кубын баатар арадһаа харюугаа абахамнай гэжэ заналта хэнэ.

США-гай пропаганда хэдэг зурганууд Кубада эсэргүү харата муухай үгэ хүүр тараана, Куба тушаа уласхоорондын дээрмэдэлгэ бэелүүлхэ политикые һайшаана. Кубада добтолгые хайшан гэжэ сагаарууллхаб, энэ талаар ямар баримтануудые хэрэглэхэб гэһэн бэшэг хэблэлдэ гараһан байна бшуу. Куба хадаа США-да, дэлхэйн баруун хубиин оронуудта добтолхоо бэлдэжэ байна гэһэн баримта хэрэглэжэ зүйтэй гээд тэдэнь бэшэгдэнхэй.

США-гай эзэрхэг түримхэй бүлэглэлнүүд Гватемала тухай гаргаһан аашаяа Кубада бэелүүлхэ хүсэлтэй. Юумэнэй зүб буруу ойлгодог хүн бүхэн энээниинь мэдэнэ бшуу. Кубын шэнэ засаг түрэ тоогтоохожо, харин дарлалта тэндэ усадхагдаһан байна. Америкын эзэрхэг түримхэй эгэлэдүүд энээнтэйнь яашье эбсэхэ дургүй. Кубын жэшээ Латин Америкын арадуудта революционно ёһоор нүлөөлнэ гэжэ, һанахадаа, эдэ хархис этэгэдүүд улам ехээр хоро шараа бусалгана.

Кубада эсэргүү харата муухай хэрэгүүдые бэелүүлхын зорилгоор Холбоото Штадуудай Латин Америкын оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөө зарлаха түсэбтэй. Кубада эсэргүүгээр хамтын шиидхэбэри энэ зүблөөн дээрэ тэдэнэр гаргуулха һэдэлгэтэй байна бшуу. НАТО-до хабаадагаар оронууд Кубада эд бараа абаашахаяа болихын, бусад гүрэнүүдэй эд бараа Кубада абаашахыень суднануудаа үгэхэгүйн түлөө США-гай гүрэнэй секретарь ехэ оролдого гаргажа байна. Гэхэтэй хамта Холбоото Штадуудта таарууншиидхэбэринүүдые гаргаха замдань ехэ бэрхэшээлнүүд дайралдана.

Латин Америкын хэблэлэй мэдээсэһээр, Бразили, Мексикэ гүрэнэй департаментнууд зарлаха зүблөөндэ өөһэдынгөө гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдые эльгээхэ хүсэлгүй. Харин энэ зүблөөндэ багашаг тушаалтай хүн хабадаха гээд «Ултима ора» гэдэг Бразилиин газетэ бэшэнэ. Америкын республикануудай нэгэн тушаа хашалта хэхэ бүхы хэмжээнүүдые Бразилиин премьер-министр Эрмес Лима сэхэ шууд буруушааха байха гээд газетэ үргэлжэлүүлбэ. Латин Америкын бусад зарим гүрэнүүд иимэл хараа шугамтай байхань аа гү гээд гүрэнэй департамент һанаата болоно.

Кубада экономическа хашалта хэхэ гэһэн Америкын түсэбүүд мүн лэ буруушаагдана. Англи, Норвеги США-гай энэ политикые буруушааһан байна. Норвегиин суднанууддаар Кубада хэдэлэ аша абаашалтагүй гээд Раск Норвегиие этигүүлжэ шадаагүй гэжэ «Афтенпостен» гэдэг Норвегиин газетэ бэшэбэ.

Кубада худалдаа наймаанай талаар хашалта хэхэ ябадалые союзнигуудайнгаа буруушааһанда США дурагүйдэнэ. Союзнигуудынь Кубын хэрэгүүд тушаа хайхаржамжагүйгөөр хандана, Кубада эсэргүү экономическа хашалта тухай дуулаашагүй болоно гээд Америкын сенаторнууд һанамжална. Хойто Атлантиин бүлэглэлдэ ородог гүрэнүүд Кубада эсэргүү хамтын экономическа хашалта хэхэ ябадалые буруушаана гээд Латин Америкын хэблэлдэ бэшэгдэнэ.

Куба тушаа бэелүүлдэг политикаяа США хубилгаха ёһотой гээд Латин Америкын ехэ гүрэнүүд—Бразили, Мексикэ эрилтэ табина. Хэрбээ Кубада эсэргүү экономическа хашалта хэхэ һаа, Латин Америкын оронуудай хүн зон дурагүйдэхэ болоно. Латин Америкын оронуудай правительствануудай энээнииень хараада абана бшуу.

Советскэ Союз Кубада сэрэгэй зорилгоор экономическа техническэ туһаламжа хүргэнэ. Иигэжэ США-да аюул тохёолдуулагдана гээд Америкын хорото этэгэдүүд худал хуурмаг үгэнүүдые тараана. Кубада загаһа барилгын порт бариха гэһэн Советскэ Союз Куба хоёрой хэлсээе тэдэнэр тон буруугаар тайлбарилна. Тиигэжэ Кубын эрье шадар, харин далайн сэрэгэй бааза бодхоогдохо юм гэжэ худал хуурмагаар Америкын хэблэлдэ бэшэгдэнэ.

Гэбэшье США-гай олониитэ энэ худал хуурмаг үгэнүүдтэнь үнэншэхэгүй байна бшуу. Бодото байдалые зүбөөр ойлгодог америкэнецүүдай олон бэшэгүүд һүүлэй үедэ газетэнүүдтэ толилогдоно. Кубын засаг түрэдэ дурагүй байжа, тэрээндэ эсэргүү сэрэгэй добтолгын бидэнэр хэхэ ёһогүй гээд Гарольд Хэтчер «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэдэ бэшэбэ. Кубада эсэргүү заналтануудые хэхэ гээшэ ООН-ой Уставтай оглолон таараладаагүй гэжэ олон бэшэгүүдтэ заагдана.

Холбоото Штадууд Кубада эсэргүү добтолго дары хэхэ хүсэлгүй гэжэ США-гай президент Кеннеди һаяхан мэдүүлээ һэн. Зүгөөр сэрэгэй ямар хэмжээнүүдые хэдыдэ абахаа США өөһэдөө мэдэхэ гэжэ президент һанамжалһан байна. Холбоото Штадуудта байһан Кубын контрреволюционернүүдые Америкын правительство хуушанайхяараал дэмжэхэ гээд президент Кеннеди тиихэдэ хэлэһэн юм. Кубаһаа тэрьелжэ гараһан контрреволюционернүүдэй США-да сэрэгэй бэлэдхэл хэжэ байһаниие Америкын хэблэл нюунагүй. Кубын арадай дайсадые Америкын армида абаха тухай оборонын министерство һаяшаг соносхоо һэн. Америкын монополинууд контрреволюционернүүдтэ зөөри зөөшөөр ехээр үгэнэ.

Һүүлэй үедэ Америкын сэрэгэй корабльнууд, самолёдууд Кубын хилые хорото зорилгоор дабажа гарана. Кубын арадай эрхэ сүлөөдэ, бэеэ даанхай байдалда добтолхын зорилгоор США-гай эзэрхэг түримхэй этэгэдүүд юуншьеэ урда тоогтохо торохогүй ааша үзүүлнэ.

США-гай правительство аюултай политика бэелүүлнэ гээд ООН-ой Генеральна Ассамблейн мүнөө болохо байгаа сессидэ СССР-эй правительствын нэрэһээ советскэ делегаци дахин уридшалан һануулаа һэн. Кубада эсэргүү добтолгын хэгдэх һаань, ямар хойшолонтой байхаб гэдэг тухай советскэ правительствын мэдүүлгэ соо заагдаа һэн гээд А. А. Громыко тэндэ мэдүүлһэн байна.

Кубада эсэргүү сэрэгэй добтолго хэхэ һанаашалга аюултай. Кубын арад зон шэнэ замдаа баттаар гаранхай. Өөһэдынгөө революционно туйлалтануудые хамгаалха хүсэн, зориг Кубын арадта бии. Агуӯехэ Советскэ Союз, бүхы социалис оронууд, эб найрамдалда дуратай бүхы хүнүүд Кубые дэмжэнэ.

Д. Бочаров. (ТАСС).

КУБЫН РЕСПУБЛИКА. Хэлхээ холбооной министерствэдэ уласхоорондын радиотелеграфна түб бии болгогдоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: радиотелеграфна шэнэ түбтэ.

ТАСС-ай фотохроника.

Манай адрес, телефон[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина [...] **ФОНЫ РЕДАКЦИИ:** редактора—46-32, зам. редакт[...] ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и [...] —24-74, сельского хозяйства и советского строительс[...] промышленности, транспорта информации—35-14, [...] литературы и искусства—34-05, писем и рабселькор[...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтер[...] Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства Бурятской АССР.

Н00571. Зак. № [...]